

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,
Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)

KIADÓHIVATAL: Debrecen,
Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Előfizetési ár 1 évre 8 pengő.
Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

FŐSZERKESZTŐ: D. Dr. RÉVÉSZ IMRE. FELELŐS SZERKESZTŐ: URAY SANDOR.

Vitéz Nagybányai Horthy István Magyarország kormányzó-helyettese

Február hó 19-én az országgyűlés mindkét háza a magyar nép és a magyar reformátusság osztatlan tetszésétől és szeretetétől kísérve egyhangúlag választotta meg kormányzónk fiát, vitéz Horthy Istvánt országunk kormányzóhelyettesévé. A választásban mindenki megnyugodott, mert hiszen a nagy felelősséggel járó megbízatás mindenképpen arra jogosult és érdemes férfit választályrészre lett. A sajtóból mindnyájan értesültünk, hogy már eddig is milyen fontos és nagy körültekintést igénylő állásból vezette az ország két legnagyobb ipari és kereskedelmi vállalatát. Mindkét pozícióban a legnagyobb lelkiismeretesség, pontosság és szorgalom jellemezte munkáját. Hivatását minden részletre kiterjedő körültekintéssel, mély szociális érzékkel és mindenekfelett puritánsággal végezte. Nagyon sok alkalommal előfordult, hogy hivatalában a déli szünetben is bennmaradt és ilyenkor megelégedett a közletről felhozott olcsó ebéddel, amit íróasztalán költött el, hogy azután rögtön tovább vegye munkáját.

Sokoldalú munkássága mellett bennünk, reformátusokat közelebről az érint, hogy 1936. júliusától kezdve a diósgyőr-vasgyári református egyházközség főgondnoka is volt. Tisztségét nem tekintette dísznek, hanem komoly megbízatásnak.

Allandó kapcsolatot tartott fenn az egyházközséggel, annak lelkipásztorával és ügyeivel, ha a presbitéri gyűléseken nem is tudott megjelenni. Nem csupán az egyház anyagi ügyeit tartotta számon, melegen érdeklődött „az ő kedves egyháza” lelki ügyei iránt is. Főgondnoki beiktatásakor az egyházközség egy 1702-ből származó bibliával tisztelte meg, amit dolgozószobájában őriz. Házasságkötése alkalmával pedig az egyházközség nőegylete ajándékozta meg hitvesét egy remekbekerített asztalterítővel, amelyet saját bevallása szerint csak akkor használnak, ha nagy ünnep van náluk. A kerület püspökének és egyházközsége lelkipásztorának jelterjesztéseit szerető figyelemmel intézte el és ilyenkor nem mulasztotta el, hogy az érdekelteket rögtön ne értesítse. A református egyház tagjaiban mindenkor meg tudta látni a magyarság gerincét, a magyar népet.

Most, amikor az egyik kis magyar református egyházközség főgondnoki tisztéből az ország második közjogi állásába került, Istennek adunk azért hálát, hogy Magyarország kormányzóhelyettese továbbra is a miénk, az ő magyar és református népéé marad.

Farkas Pál.

Krisztus pedagógusai

Elnöki székfoglaló beszéd az Egyetemes Tanügyi Bizottság 1942 február 24-i ülésének megnyitásakor.

Ez idén már a 85. esztendejét tölti Isten kedvező kegyelméből egyetemes egyházunknak e nagymúltú és nagyérdemű munkaszervezete, amelynek elnöki székét most az Egyetemes Konvent rendkívül megtisztelő egyhangú bizalma alapján elfoglalni szerencsém van. Az Egyetemes Tanügyi Bizottság tehát éppen egy negyedszázaddal régebbi ideje van szakadatlanul folytonos működésben, mint magának az Egyetemes Konventnek az a nem csupán tanácskozási és tanácsadási joggal bíró formája, amely egyházalkotmányunk mai rendszerébe törvényesen be van illesztve. Mióta ez a beillesztés megtörtént, azóta bizottságunk, törvényeink régebbi kifejezését használva, „segédközege”, véleményező és javaslattevő szerve magának az Egyetemes Konventnek. De az a körülmény, hogy ez a „segédközeg”, mintegy „filius ante patrem”, negyedszázaddal előbb megvolt, mint jelen alakjában maga a Konvent s hogy éppen életének első negyedszázadában, habár szintén csak tanácskozási és javaslattevői joggal, olyan önálló és értékes működést fejtett ki, amelynek alapvető jelentősége volt egyházunk egész későbbi tanügypolitikájára nézve: ez a körülmény eléggé megmutatja, mekkora súlyt helyezett egyházunk már két és fél emberöltővel ezelőtt tanügyének egységes irányítására. Az egyházkerületek önállósága — a budai kánonoknak túl-túl való befogadásától és végrehajtásától eltekintve — jóformán ugyanolyan érintetlen állapotban volt még akkor, mint amilyenben volt a budai zsinat előtt, nem is szólva Erdély külön országos egyházáról; de ez az öt külön kis magyar református egyház a magyar református tanügy egységes elvek szerinti „összhangzatos” irányításának már akkor is halaszthatatlan szükségét érezte, amikor még egyébként az alkotmány- és szervezeti egység vágya egyáltalán nem volt bennük általános.

Nyolevanöt évvel ezelőtt egyházunknak egy, már akkor belsőleg és külsőleg egyaránt megroppant, de ártani még ilyen állapotában is sokat tudó abszolutista államhatalommal szemben való védekezésre kellett összeszednie minden erejét. Élet halálfontosságú volt reánézve, hogy teljes erejével megfogódzzék iskoláiba, mint *önjennartásának eszközeibe és a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézményekbe* — ahogyan meghatározza alsó-, közép- és felsőfokú iskoláinkat egyházi törvényhozásunk klasszikussá vált fogalmazása már 1881 óta. Ma, harmadfél emberöltő múltán, egyházunknak sokkal hatalmasabb és sokkal félelmesebb ellenfelekkel való bajvívásra kell felkészülnie, mint amilyen volt az akkor már hanyatló Bach—Thunrendszer. Mennyire még sokkal indokoltabb tehát ma, hogy iskoláinkat egyházunk önfenntartása és önvédelme oly lényeges szerveinek és eszközeinek tekintsük, amelyekről önjöszántunkból sohasem mondhatunk le s amelyek fejlesztésében és oltalmazásában éppen ezért a teljesen egységes nézőpontokat, irányelveket és gyakorlati eljárásokat ma szükségesebbnek kell éreznünk, mint eddig bármikor!

Ez az egység azonban református egyházi iskola-

politikánkban csak akkor lehet igazán maradandó s a cselekvésben és az ellenállásban egyként győzhetetlenül erős, hogyha nemcsak külső és formai, törvényes és szervezeti biztosítékai vannak, hanem a lelkek legmélyéig ható gyökérszállai is. Nemcsak abban kell mindnyájunknak egyetértenünk, hogy iskoláink — törvényeink másik régi és klasszikus fogalmazása szerint — „mindenestől az egyház testéhez tartoznak”, hanem abban is teljes és végleges egységre kell jutnunk, hogy ezt a mindenestől az egyház testéhez tartozást másként nem lehet és nem szabad értelmeznünk, csak teljesen szentirási alapon: *mindenestől az egyház testéhez tartozni, annyi, mint mindenestől Ahhoz tartozni, akinek teste az egyház, tehát Krisztushoz tartozni.* Iskoláinkra mi, mint magyar református egyház igényt csak annyiban tarthatunk — de annyiban aztán föltétlenül, nem csupán emberi, hanem isteni igazság és igazságosság szerint is tarthatunk —, amennyiben fenntartás és korlátozás nélkül elismerjük Krisztus egyedülvaló és senki mással meg nem osztható királyi igényét és tulajdonjogát testünk és lelkünk, családunk, nemzetünk és földi egyházunk fölött.

Ezt pedig azért jó teljes világossággal látnunk, rendíthetetlenül és alku nélkül vallanunk, mert iskoláinkhoz való igényünket csak így emelhetjük ki az evilági relativitásból és csak így alapozhatjuk a föltétlenség kösziklájára.

Azt, hogy az iskola az egyház veteményes kertje, vagy — szabatosabban fordítva a régi szép, valószínűleg melanchtoni eredetű kifejezést, a „*seminarium ecclesiae*”-t — az egyház *csemetekertje, faiskolája*, lehet egyszerűen úgy is értelmezni, hogy az egyháznak, mint társadalmi és közművelődési intézménynek, épügy joga van a maga önfenntartására, mint bármely más hasonló intézménynek, s ennél fogva épügy tarthat fenn iskolát is, mint — mondjuk — egy jótékonyági egyesület, vagy kereskedő társulat. Viszont ennek az értelmezésnek másik oldala azt jelenti, hogy ennek a jognak az elismerése teljes mértékben az államhatalomtól függ, amely természetesen nemcsak az intézményes egyház iskolafenntartását, hanem magát az egyházat, mint intézményt is csak addig engedni fennállani, ameddig azt a maga szuverén céljaira nézve hasznosnak, legalább is nem ártalmasnak ítéli: ameddig úgy látja, hogy az egyház faiskoláiban felnövekvő csemetékből ő maga, az állam is remélhet magának jó szerszámot, gerendát, nyilvesszót.

Ha pedig ezzel szemben az egyház a vallás szabad gyakorlatára hivatkozással védekezik s azt mondja, hogy a vallásszabadság az iskolák szabad működése nélkül csonka és erőtelen, a felelet készen áll: *a vallás szabad gyakorlására ott vannak a templomok, azokat senki sem bántja!* Az iskola feladata nem a vallás terjesztése, hanem az állam céljait szolgáló nevelés-oktatás végzése, egységes világnézeti alapon. Százhetvenkét esztendővel ezelőtt még mindenik magyarországi egyház részéről heves tiltakozás fogadta ennek az elvnek első híres megfogalmazását: „*Die Schule ist und bleibt allzeit ein Politicum*” — pedig a buzgó római hitű Mária Terézia ezt még egyáltalán nem valami szélsőséges vallás- és egyházellenes állásponttól gondolta így el! — a mult év végén pedig már a történelmi Nagy-Magyarország

9
eg
an
tel
eg
né
öh
ala
biz
má
sza
em
kif
„p
tül

egy
fog
po
tus
elő
Ká
for
bar
hez
kép
az
bil
ist
üg
jut
az
kép
szó
a r
tyé
refé
zár
köz

nag
hun
köz
„lez
mar
mag
állá
szik
Eva
eszr
„saj
lege
vála
épp
alap
ame
a „s
össz
hasz
hog
az e
kler
téka

Hau
Schw

egyik evangéliumi egyháza, az erdélyi szászoké, amely évszázadokon keresztül épügy szemefényének tekintette iskoláit, akárcsak mi, magyar reformátusok, egyetlen tollvonással átadta összes iskoláit a romániai német népközösségnek, mindössze azt a jámbor óhaját és reménységét fejezve ki, hogy az új vezetés alatt az evangélikus egyház érdekei az iskolában bizonyára meg fognak óvatni. Itt tehát már a reformáció egyik ősrégi egyháza maga elfogadja a vallásszabadságnak a templomkapuig tartó értelmezését s ennek megfelelően maga fejt le önmagáról iskoláit — kifejezetten hangoztatva, hogy ezentúl nem óhajt „politizálni“, tehát (a legszűkebb vallási körön túlmenőleg) nevelni és oktatni sem!

Sem a vallásszabadság megvédelmezése, sem az egyház önfenntartásának biztosítása nem lehet ennél fogva döntő az iskoláinkhoz való igényünk megalapozásában, hanem csakis a mindenestől fogva Krisztushoz tartozás. Egy keresztyén pedagógiai tárgyú előadásában¹ átható világossággal fejt ki Barth Károly, hogy a magyarra teljes szabatosággal le nem fordítható „Bildung“ szónak pedagógiai vonatkozásában csak akkor van értelme, ha van egy *kép*, amelyhez magunk alakulunk és másokat alakítunk. Ez a kép pedig evangéliumi alapon nem lehet más, mint az Úr Jézus Krisztus képe: „*das realisierte Menschenbild nach dem Bilde Gottes*“. Az Úr Jézus Krisztus isteni emberképére alakulni és alakítani viszont csak úgy lehetséges, ha már mi magunk az Ő hatalmába jutottunk. Isten választott népe formálódik és formál az Istentől választott és rendelt egyetlen igaz emberképre: ebben áll a keresztyén nevelés és csak ennek szolgálatában állhat a keresztyén iskola, elsősorban a református iskola, mert ennek minden más keresztyéni hitvallást felülmúló eréllyel ki kell, éppen reformátusságánál fogva domborítania Krisztus kizárólagos királyi igényét és tulajdonjogát egyének, közösségek, kultúrák fölött.

Ma már egészen világosan látnunk kell, hogy a nagy melanchton-sturmi synthesis a klasszikus-humanista embereszmény és a krisztusi emberkép közt egy egyszerű optikai csalódáson, lényegében a „*lex naturae*“ bibliai és stoikus értelmezésének elharmarkodott azonosításán alapult: a reformáció a maga szent egyoldalúságával és profétikusan abszolút álláspontján az Evangéliumot beleolvasta a klasszikusokba, tehát a klasszikusokat is kiolvasta az Evangéliumból. A reformáció evangéliumi pedagógiai eszményének legmélyebb meghatározása nem a „*sapiens et eloquens pietas*“, mert ez csak egy időleges szövetséget jelentett, amelyet a felvilágosodás választóvize már egy század mulva felbontott. De éppen úgy nem tehetjük magunkévá evangéliumi alapon azt a másik két pedagógiai célkitűzést sem, amelyet a reformáció a középkorból vett át s azután a „*sapiens et eloquens pietas*“-sal ideig-óráig szintén összekapcsolt: t. i. hogy az iskola egyik célja a hasznos és értelmes polgári életre való nevelés, meg hogy az iskola mindenekfölött való célja mégis csak az egyház szolgálatára való, tehát lényegében lelkeszi, klerikális képzés. Számunkra nem lehet más a mértékadó, mint csak a Heidelbergi Kátének Isten Igéjét

alázatosan tolmácsoló s ennél fogva annak világosságát is árasztó meghatározása: „*Mit kíván Isten a negyedik parancsokban? Először azt, hogy az igehirdetői tiszt (Predigtamt) és az iskolák jennmaradjanak...*“ (103. k.) Ez azt jelenti, hogy Isten lényegileg ugyanazt bízta az iskolákra, amit az igehirdetői tisztre: tehát az Ige hirdetését, vagyis Jézus Krisztusnak, a teljes Jézus Krisztusnak és kizárólag Jézus Krisztusnak a lelkek, kicsinyek és nagyok elé odaállítását, hogy Tőle megragadtatván és Néki engedelmeskedvén, formálódjanak át az Ő képére, „*engedve az Úrnak, hogy Szent Lelke által bennük munkálkodjék és ekképpen az örökké tartó szombatot már e földi életben elkezdjék*“. Polgári, állami, hazafias, nemzeti, erkölcsi, művelődési, hasznossági célok a keresztyén iskolában csak mint ennek az *egyetlenegy* célnak alárendelt *eszközei* szerepelhetnek: mindezek az evilági célok, illetőleg eszközök csak ez által juthatnak Istentől rendelt helyükhöz, ez által maradhatnak egymással is összhangban és a nevelés alanyainak és tárgyainak is csak így válhatnak valódi javára. *Még az egyházi cél sem kivétel ez alól*: a földi egyház érdekei nem lehetnek föltétlenül mértékadók a nevelésnél, csak annyiban, amennyiben Krisztus királyi igényeivel és tulajdonjogával összeillenek. Hitvallásunk alapján nem az „*egyházias*“ nevelésnek, csak a Krisztusra és a Krisztusban való nevelésnek lehetünk szószólói, követelői, harcosai, védelmezői és munkásai. Nagyon nevezetes, hogy a *pedagogos* szó az Újszövetségben, azon a két helyen, ahol előfordul (1. Kor. 4: 15, Gal. 3: 24, 25), nem az egyházzal, hanem Krisztussal kapcsolatban fordul elő: az egyik helyt a *Krisztusban*, a másik helyt a *Krisztusra* való pedagógus-munkáról van szó — nevelni a Krisztus képére és tovább nevelni a Krisztus erejében. Csak az a keresztyén iskola, amelyet minden ízében *ennek* a pedagógiának, tehát nem csupán egy százféleképpen is értelmezhető „*egyházias*“ a szelleme hat át.

Ennek a szellemnek összefogó és megalapozó ereje nélkül a keresztyén iskola a különféle evilági pedagógiai célkitűzések versenyterévé és küzdőpályájává lesz, és lesz belőle — szomorú, mennyire megszoktuk már ezt az elnevezést! — „*felekezeti*“ iskola. Ez a folyamat korán megkezdődött: Strassburgban, a Sturm János messzevilágión híres iskolája körül már a XVI. század 70-es éveiben leviharzott az első nagy elvi jelentőségű harc a „*sapiens et eloquens pietas*“ tág látókörű, de szétfolyó idealizmusú emberei meg a hitvallási orthodoxia keményderekű, de szűklelkű és klerikális szellemű képviselői közt, az utóbbiak győzelmével. Ez a harc azóta hol lappangva, hol nyíltan, mind e mai napig folyik, hol az egyik, hol a másik fél átmeneti diadalával, Krisztus valódi ügyének ellenben mindig vereségével. Az egyház mindig hajlandó volt arra — olykor nagyon nehéz is volt e kísértésnek ellene állnia —, hogy az iskolát a maga hatalmi eszközének tekintse a maga intézményes önfenntartásának és önvédelmének, tehát kizárólag földi céljainak szolgálatában. Az iskola munkásai viszont — talán éppen az intézményes egyház önösségét is ellensúlyozandók — mindig hajlottak a keresztyén pedagógiai eszmény általános humanista áthangolása felé. Mind a kettőnek vétke s egyben büntetése az volt, hogy Krisztustól — akiben egyház és pedagógusai egyedül lehettek

¹ *Evangelium und Bildung*. Vortrag, gehalten an der Hauptversammlung des Evangelischen Schulvereins der Schweiz. Zollikon 1938. Theologische Studien, Heft 2.

volna egyik — mindkettő egyformán messze távolodott.

Jókainak sok csodálatosan felvillanó meglátása közt, amelyekkel Magyarország és a magyar nemzet külső sorsát és belső fejlődését emberöltőkre előre megvilágította, ott van az a nagyszerű megjegyzése Az élet komédiásai-ban, amely szerint *nagy baj, hogyha az egyház és az állam ellenségek, de még nagyobb baj, hogyha az egyház és az iskola riválisok*. Ha valaha a magyar állam ellenségévé találna lenni a magyar egyházaknak, könnyű és gyors győzelmet csak akkor tudna rajtuk aratni, hogyha az egyházak belső versengésben és meghasonlásban élnének a tulajdon iskoláikkal. Az olyan egyház ellenben, amelyek iskoláival egy, mégpedig az egyetlen lehetséges módon, *Krisztusban* egy: még a föld alatt sem szakad el iskoláitól s együtt fog egyszer velük a romok alól napvilágra jönni.

Ezen az elvi alapon szeretném, nagynevű elődeim nyomdokainak hű követésével, legkivált pedig a közvetlen megelőzővel teljes összhangban, elnöki szolgálatom ideje alatt vezetni és irányítani az Egyetemes Tanügyi Bizottság munkáját. Hálát adok Istennek, hogy e bizottság alelnökének személyében annak a férfiúnak segítségére támaszkodhatom, akivel több mint húszesztendő igaz barátság, számomra más téren is nagy megajándékoztatást jelentő munkaközösség s egy folytonosan mélyülő elvi és lelki egység kapcsol össze. Minden részletkérdésnek gondos, türelmes és szakavatott megvitatása fölött sohasem kívánom szem elől téveszteni a legfőbb célt, amelyért dolgozunk: s amelynek szem elől elvesztése egész munkánkra végzetessé válhatik, mert értelmétől fosztja meg: *az egyháznak és az iskolának, az egyház iskolai és nem iskolai munkásainak, nevelőknek és növendékeknek Krisztusban való belső egységét és élő közösségét*. Akár olyan idők virradnak reánk, amelyekben messzebb tekintő reformtervekkel és átszervezési gondolatokkal is lehet majd foglalkoznunk; akár — amint inkább hiszem — jó darabig nem foglalkozhatunk egyébbel, mint a meglévőnek lehetőleg sértetlen megtartásával: egyként reménytelen lesz minden fáradozásunk, küzdelmünk, harcunk, áldozatunk és szenvedésünk, ha engedjük, hogy Krisztus csak *mellette* haladjon el a magyar református iskola haboktól hányt hajócskájának, és hogyha mi, amíg az evezéssel vesződünk és a szél szembeű, nem látunk benne mást, csak kísértetet, phantasmát, mint a tanítványok azon a viharos és rémes éjtszakán (Márk 6: 47—51). Ha Krisztus a magyar református iskola és annak munkásai számára — ideértve a lelkészeket is — nem a multak hazajáró lelke és nem csak itéletnapi látomás, hanem benn van a hajóban és benn van a szívekben, ahol szüntelen zeng drága szava: „*Bízzatok; én vagyok, ne féljete*” — akkor egyszer eláll a szél anélkül, hogy a hajó árboctörést szenvedne, léket kapna vagy zátonyra jutna.

Befejezésül pedig hadd idézzem mindnyájunk emlékezetébe mélyen tisztelt bizottsági elnök-elődömmnek és ma is mesteremnek, Konventünk lelkészelnökének egy eléggé alá nem húzható szavát, amely nyolc év alatt aktualitásából nemhogy vesztett volna, hanem abban még növekedett, és amelyet ő lelkészekkel és tanítókkal kapcsolatban mondott

ugyan, de amely a tanárságra éppenúgy, tehát mind a három kategóriára teljesen egyformán talál:

„Meg vagyok róla győződve, hogy nekünk, lelkészeknek és tanítóknak legkülönb és legsikeresebb politikánk, ha *magunkban minél különbek igyekszünk lenni*... Sem a tanítók, sem a lelkészek, sem a magyar reformátusság perrel, joggal, tömegek megmozdításával, agitációval és lármával a maga nagy harcát maradék nélkül nem nyeri meg. Amit a magyar református tanító negyven év óta elért fizetésjavításban, közmegebecsülésben, társadalmi elismertetésben, nem a hangjával, a memorandumai-val, az izgatásaival és a tüntetéseivel érte el, hanem azzal, hogy a magyar tanítóság színvonala negyven év alatt szakadatlanul emelkedett.”

És ugyancsak egyformán vonatkoztatom tanítóra, tanárra és lelkészre, de magára a mindenfokú magyar református iskolára is azokat a szavakat, amelyekkel Ravasz László az imént idézett előadását befejezi:

„Mit jelent tehát ma magyar református tanítónak lenni? Azt, amit kezdettől fogva jelentett és örökre jelenteni fog: minél több Krisztust fogni fel a szívbe! És mi a magyar református tanító hivatása? Minél több Krisztust adni gazdag szívéből egy szegény világnak...”¹

Az Egyetemes Tanügyi Bizottság 1942. évi ülését, a megjelentek tisztelő üdvözlésével, a Szentháromság Egy Isten segítségével, megnyitom.

Révész Imre.

¹ Ravasz László: *A református tanító hivatása*. „Legyen világosság” III. Bp. 1938. 429—439. l.

A „harmadik rend” kérdéséhez

A református iskola a református egyháznak Isten országa építésében Istentől rendelt hatalmas eszköze. Evangéliumi lelkülettől izzó tanítók átveszik a családtól a gyermeket, nevelik 8—12 éven át a Krisztus Lelke szerint. Ezek után pedig a lelkipásztor részesíti korukhoz mért lelkigondozásban. Tehát a földi egyház minden lehetőleg megteszi arra nézve, hogy a keresztség sákramentomával a Krisztusnak eljegyzett ember az Ő ábrázatára formált öntudatos, hívő, református keresztyén legyen.

Ennek a célnak eléréséhez azonban az kellene, hogy amint a lelkipásztorokat, úgy a tanítókat és tanárokat is a református egyház tanítsa, képezze, nevelje a maga hite és elvei szerint s tanítókul, tanárokul kizárólag az önmaga által nevelt és képesített egyéneket alkalmazzon. Ezeket szinte lehetne együtt és egységesen képezni, legfeljebb csak az utolsó éveken specializálódnék a képzés a tanítói, tanári és a pásztori szolgálat kívánalma szerint. Ebben az esetben inkább lehetne arról beszélni, hogy a tanítói és tanári képviselőnek a mainál nagyobb mértékű bizottságunk egyházunk alkotmányában. De amíg nem kizárólagosan mi nevelünk magunknak tanítókat és tanárokat, amíg tartozunk elfogadni az állami, sőt más felekezeti intézetekben nevelt és képesített tanárokat, addig öngyilkosság volna a „harmadik rendnek” az egyház alkotmányába való felvétele.

Én igen értékelem református tanítóink lélek- és egyházépítő munkáját, ennek esperesi évi jelenté-

seimben több évre visszamenő bizonyossága van, mégis nyugodt lelkiismerettel egyházam jövődjének féltése miatt nem mernék a „harmadik rend” elfogadónak táborába állani. A közoktatásunk ugyanis mai állapotában már csak látszat szerint felekezeti jellegű még akkor is, ha reformátusnak hívják. Nagyobb befolyást gyakorol arra már is az állam, mint az egyház. Akármilyen fokú iskola, inkább néz ma az állam, mint az egyház felé és még ennek a felemás helyzetnek az állandósága és maradátságára sincs biztosítva, sőt minden jel arra mutat, hogy ez a mostani elég kedvezőnek ítélt helyzet is könnyen felborulhat.

Csaknem két évtizeden keresztül aránylag nyugodt, csendes és békességes volt az iskola és az egyház, a tanító és a lelkipásztor között a helyzet. Semmi nyilvános jele nem volt tanítóink elégedetlenségének. Sőt! Valami csodálatos türelemmel, sok helyen egyenesen hősiességgel viselték a szomorú sorsot, amikor a válság ideje alatt sínylő egyházaink nem bírták fizetni őket. Ezekben az időkben nem volt szó államosításról, egyeseknek az államhoz való meneküléséről. Ellenkezőleg! Református tanítóink vezetői éppen ezekben az időkben vívták a legélesebb harcot az egyházi iskolák autonóm jogainak csorbítatlan érvényesítése érdekében. Miért? Mert az országos politikai irányzat komolyan állt a felekezeti iskolák mellé. Az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszternek (gr. Klebelsberg) az volt az álláspontja, hogy nem államosít, mert a felekezeti iskoláknak a nemzetnevelés tekintetében a multban nagy érdemei, a jövőre nézve pedig továbbra is nagy feladatai vannak. Csak azóta, amióta minden nyilvános bizonyágtétel ellenére is csendben, de biztosan terjesztik onnan felülről „az egységes nemzeti nevelés” megváltó (?) eszméit, fordult meg a református tanítóság magatartása is.

A megszállt területek református iskoláinak nemzetmentő két évtizedes munkája nem erre a veszedelmes következtetésre kellene, hogy juttassa sem a közoktatás hivatalos irányítóit, sem a református tanítóság vezetőit! Még nem alakult ki az új Európa! Még nincs csendesség és jó békesség! Még mindig van egy csomó kisebbségi református iskola, amelyik nagy erőfeszítéssel végzi magyarságmentő munkáját. A felekezeti iskola még az állam szempontjából sem végezte el nemzetmentő hivatását. Minden jel azt kiáltja, hogy még égetően szükség van rá. Egy kicsit tehát még korai az „egységes nemzeti nevelés” megváltó (?) gondolatának az állam részéről való hirdetése is, még korábbi a református tanítóság részéről ennek a „megváltó gondolatnak” a szolgálat, mert „megváltó” helyett könnyen sirásóvá válhatik. Egy bizonyos! A református iskola évszázadokon keresztül volt a magyarság mentője s amíg létezhetik református iskola, mindig az is marad. Csupa hálából is megérdemelné minden tényezőtől, még akkor is, ha minden szép nemzeti álmunk teljesül, a további életlehetőséget, sőt támogatást.

Meggondolatlan játék ilyen veszedelmes időkben belső nyugtalanságot és egyenlenséget kelteni az egyház berkeiben. Ez nem visz közelebb a kitűzött célhoz, sőt távolabb dob attól. Az ijesztés, a fenyegetés sohasem volt alkalmas eszköz a jogok kivívásához. Jogokat az egyházban csak bizonygató tevéssel és hűséggel lehet szerezni. Egyházat szerető, jövődjéért aggódó ember hogyan tegye alkot-

mányos tényezővé azt a tanítói kart, amelyik már ma is csaknem teljesen az államtól függ? Az minősíti, attól kapja javadalmának nagyobbik részét, fegyelmileg büntetni csak a miniszter jóváhagyásával lehet. A VII. fizetési osztályba való bejutás az állami hatóság minősítésétől függ. Ennek a függő helyzetben lévő tanítói testületnek az egyház alkotmányába teljes egészében való bevétele veszélyeztetné egyházunk még meglévő autonómiáját is. És ha mégis megtenné, mi lenne ezzel a „harmadik renddel”, hogyha a levegőben lógó teljes állami közoktatás csakugyan megvalósulna?!

Az iskolaszékek ellen emelt kifogások alaptalanságát már mások kimutatták. Csupán arra mutatok még rá, hogy az iskolaszék nem egyházi találmány, hanem az állami rendhez való alkalmazkodás. Ha csakugyan olyan káros intézmény az iskolaszék és annak elnöke, tessék az állami életben harcot indítani ellene. Ha majd megszűnik az állami iskola gondnoksága, a községi iskolaszék s a többi felekezeti iskolák iskolaszékei, akkor megszüntethető lesz a református iskolaszék is, de akkor is megmarad a presbitérium, mint az iskolafenntartó képviselője, amelyiknek mégis csak van valami köze ahhoz, hogy az egyház-község által fenntartott akár elemi, akár középiskola miként végzi az anyaszentegyház érdekében munkáját.

Még csak egyet. Minden, az iskola közigazgatásának korszerűsítése, önállósítása érdekében megírt cikk mélyen hallgat az E. T. 1933 : V. tc. 20. §-ának első és utolsó bekezdéséről, pedig alighanem ez az oka az egész önállósítási és korszerűsítési vágnak. Én ennek a paragrafusnak utolsó kikezdését mindig a felelősség átvállalásának, vagy legalább is megosztásának tekintetem. Nem egyszer használtam is vele több tanítótestvéremnek.

Kedves Tanítótestvérek! Nem jött még el a belső harc vagy még csak a vita felidézésének az ideje sem. Ezeknek az alkotmányreformoknak megvitatásával várjunk addig, míg végleg elvonulnak a veszes felhők hazánk és egyházunk felett. Addig pedig éljünk egymás mellett a mostani egyházalkotmány keretei között békességben, szent egyességben, mint édes testvérek és munkatársak az Úr szőlőjében.

(Nagykálló.)

Porzsolt István
esperes.

„El a sáros faluból!”...

Ez ma a jelszó az ifjúság körében. Ennek a jelszónak a hatása az a tény, hogy a hittanhallgatók létszáma nálunk annyira megcsappant. A falutól, a sáros, sötét falutól kezdenek húzódozni az ifjak. Mennek más pályákra, ahol majd a városi élet, a ragyogó kultúra áldásaiban fognak részesülni. El a sáros faluból! — hangzik jobbra-balra.

Elkövetkezendőnek látszik ismét az a világ, melynek véletlenül éppen én, e szerény sorok írója voltam egyik hiteles tanúja, amikor az 1900—901. iskolai évben Debrecenben a negyedévi teológián egymagam voltam, aki az akkori nagyérdemű professzorok előadásait hallgattam. Nem valami kivánatos állapot volt az akkori tanárookra nézve sem,

de reám nézve sem. Ha véletlenül elmaradtam valamelyik óráról, akkor előadást sem lehetett tartani. Abban az időben is ez volt a jelszó: El a sáros faluból!... No meg aztán a következő szövegek: A papi pálya, nem pálya! Nincsen már szükség sem papra, sem templomra!...

Emlékszem jól, hogy amikor nagy töprengések után az 1897—98. iskolai évben hetedmagammal beiratkoztam az elsőévi theológiára, a legközelebbi vasárnapon a Kistemplomba mentem istentiszteletre. Éppen Soltész Elemér akkori főiskolai szénior prédikált Bölcs Salamonról. S alig voltam képes egy üres helyet kapni a templomban, úgy meg volt telve hívekkel. Mint szerény vidéki ifjú, gyönyörködtem afelett, hogy mennyi intelligens s mennyi szűrés atyafi éneklő itt: Nősza Istenfélő szent hívek!...

Templomból kijövet mindjárt megállapítottam, hogy ez a jelszó: Nincsen már szükség sem papra, sem templomra! — csak üres jelszó, csak puffogó frázis.

A lelkipásztori pálya ellen felkapott jelszavak akkor is, éppen úgy mint ma, több forrásból fakadtak. Az egyházpolitikai törvények végrehajtása ebben az időtájtban kezdte éreztetni hatását. A sok szokatlan újítás, nagy rezgelműségeket váltott ki jobbra-balra. A gazdasági élet ebben az időben olyan hatalmas lépésekkel haladt előre, hogy a jogi pályán beláthatatlan területek várakoztak az új honfoglalókra. Mindenki jogász akart lenni. Beiratkozásunk idején az 1897. évben a kongrua-törvény még az álmok világába tartozott. Így aztán a sok kedvezőtlen behatás eme jelszóban csúcsosodott ki: El a sáros faluból!

Lehet tagadni, de nagyon sok esetben úgy van, miszerint a történelem ismétlődésekből áll. Ma ugyanolyan jelenségekkel áll szemben a magyar református Sion, mint közel egy félszázaddal ezelőtt. A jelszó ma is a régi: El a sáros faluból! Éppen ezért legelőször is ezzel a jelszóval kell szembenéznünk.

Hát úgy van csakugyan, hogy vannak korszakok, amikor a városi élet kívánatosává válik a legtöbb emberre nézve. Így van ez természetesen mindig a béke drága, kedves napjaiban, éveiben. Így volt ez nálunk is a huszas évek derekától majdnem mostanáig...

De tudhatjuk azt is, hogy viszont vannak korszakok, amikor a városi élet elveszti a tömegre gyakorolt vonzó erejét. Minden színezetéseket nélkül állíthatjuk, hogy már is ott tartunk. Az élelem, a zsir, a liszt, a tej, a burgonya stb. kezdi a falu felé terelni a figyelmet. A nagyvárosi rokonok kezdik felfedezni a falusi rokonokat...

Szóval ez a jelszó: El a sáros faluból! — nem is olyan veszedelmes, mint amilyenek képzeljük.

A mai gazdasági helyzetre vonatkozólag, amely egyik okozója a hittanhallgatók létszámcsökkenésének, ugyanaz az észrevételünk, mint negyven esztendővel ezelőtt. Akkor is beigazolódt, hogy akik annak idején annyira esengtek a világi pályák után, nem nyertek minden esetben aranyhegyeket. Sőt közülük nagyon sokan nagyot csalódtak s életük későbbi szakaszán visszavágyódtak a templom árnyékába.

A mai ifjúság is azt hiszi, hogy ha világi pályákon helyezkedik el, akkor nem lesz az államnak olyan mostoha gyermeke, miként a református lelkész kar. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy az

állam és a mostohagyermek viszonyát nekünk magyar reformátusoknak nem materialiter, hanem mindig magasabb látószögből szabad elbírálnunk. E téren egy örök élettani nagy igazsággal állunk szemben. Egy sokgyermekes családapa mindig kevesebb gondot kénytelen fordítani egyik-másik komolyabb gyermekére, mint a többiekre, akiknek élete, sorsa sok álmatlan éjszakát szokott okozni a gyermekeiért aggódó édesatyának. A tékozló fiú története nem legenda, hanem örök élettani igazság az emberiség megváltójának, Krisztusnak ajakán.

A magyar állam sem lehet minden időben a mi látszólagos mostoha atyánk. Megmutatta ezt negyvenkét évvel ezelőtt is, a kongrua-törvény végrehajtása alkalmával. Vajjon hol van az a magyar ember, aki a tipikus magyar falvak seregét el tudja képzelni csillagos tornyok, templomok nélkül?

Lesznek lelkipásztorok ezután is, a sáros falvakban is. Sőt! Azok az egyének lesznek az igazi lelkipásztorok, akik akkor is vállalkoznak erre a szolgálatra, amikor az ifjúság hirharangja világát kongatja: El a sáros faluból!... A magyar református egyháznak ezek az ifjak lesznek a leghívebb munkásai, akiknek megérkezését ma élő idősödő szolgáljaink várjuk, reméljük és óhajtuk.

Baráth Imre.

GRÓF TISZA LAJOS

1879—1942.

Február 20-án, 63 éves korában elment a minden élk útján a kocsordi Tisza-kastély legendás ura, a magyar „jerikói utasok” áldott lelkű irgalmas samariánusa: Gróf Tisza Lajos. Koszorúk tömegétől borított egyszerű sírja ott a kocsordi templomkertben, ahova könnyes szemű emberek ezrekre menő tömegei elkísérték, egy nagyon megfáradt vándor földi maradványait takarja. Legszebb férfikorában vállára zuhan a szenvedés keresztje, hogy azután a sírig állandó kísérelője maradjon. Még a világháború elején, az első háborús nagypénteken, súlyos haslövést kap a daliás természetű, rettenthetetlen bátor huszárszázados, midőn a galíciai véres csatamezőn csapata élén lovasrohamot intéz az ellenség ellen. Súlyos sebével többször operálják; majd másfél évig fekszik kórházban, míg végül is a gondos gyógykezelés s az isteni kegyelem visszaadja az életnek. Feltábara béna marad. A bánásgal járó testi szenvedés végigkíséri egész életén. Talán éppen ezért tudott annyira együttérezni a szenvedőkkel, s ezért áldozta vagyonának tekintélyes részét beteg embertársai gyógyítására. Talán épp ott, azon a majdnem halálhozó galíciai nagypénteken, amikor a fájdalom keresztje rázuhant szép fiatal életére, találkozott kereszthordozó Krisztusával, hogy e pillanattól kezdve azután csak az Ő szent nevének betűzgetésével töltse életét, s legyen az éhező számára kenyér, a jövevénynek otthon, az árvának gondját feljogó atya, a mindenkitől elhagyott öregeknek vigasz és támasz. S mindezt mindig örömmel, boldogan tette, mert életének értelmét, legfőbb földi célját a krisztusi szolgálatban ismerte fel. Egész életével Krisztusát akarta utánózni: az ötezrek megpendelőjét, a betegek orvosát, az elhagyottak pártfogóját, a gyermekek nagy barátját.

Ezért minden alkalmat megragadott a krisztusi szeretet megmutatására, s a Krisztussal való találkozásra. Ezért járt el béna testtel is minden vasárnap a templomba, vagy a birtokán lévő egyszerű kis iskolaterembe, ahol a nyári vasárnapokon béreseivel együtt Isten Igéjét oly buzgón hallgatta; ezért élt rendszeresen az úrvacsorával, ezért volt mindennapi olvasmánya a Biblia, melyet úgy ismert, mint csak nagyon kevesen; ezért a szent találkozóiért járt el az ifjúsági konferenciákra, s nyitotta meg háza és szíve ajtaját minden vallásos megmozdulás előtt. Szeretni és szolgálni egyaránt Krisztustól tanult. S hogy ez a szeretet milyen mélyen gyökerezett lelkében, mutatják utolsó öntudatos szavai: „En mindenkit szerettem, én mindenkit szerettem.” A nagy útra is Krisztus keresztyéből kívánt erőt meríteni, midőn az éppen ott időző kocsordi lelkipásztort arra kérte, hogy imádkozzanak együtt Istenhez.

Temetéséről szóló rendelkezése egészen a Kálmánra emlékeztet: egyszerű, fenyőfa koporsóba tegyék, s csak egy rövid imát mondjon el felette a gyülekezet lelkipásztora. Így is történt. Egyetlen búcsúztató beszéd sem hangozhatott el felette, jóllehet, több magas világi és egyházi méltóságot viselő életében.

Elköltözése fájdalmas veszteség nemcsak egyeseknek, akik az ő nagy szívének áldott melegét közelről érezhették, hanem a hazának, melynek olyan hű fia volt és a magyar református egyháznak is, amelyet úgy szeretett. Mégis Isten iránti mély hálával állunk meg frissen hantolt sírja mellett, hogy drága ajándékképpen eddig is a miénk volt, s élete példájával tehetett bizonyosságot előttünk ebben az önző, rideg, gyűlölködő világban arról a másik világról, amelynek Ura — hitünk szerint — most visszafogadta őt az atyai hajlék áldott békességébe.

Debrecen, 1942 február 23.

Farkas Ignác.

Hírek az egyházmegyékből

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

Erdélyi est Munkácsen. A munkácsi Református Keresztény Ifjúsági Egyesület az Ifjúsági Otthon berendezése javára február 22-én erdélyi estet rendezett. Igét hirdetett Bittó Zoltán segédlelkész. „Erdély és mi” címen előadást tartott Dr. Simon Menyhért kárpátaljai kultúratanácsos. A műsort erdélyi vonatkozású népdalok, szavatok, székely tréfák előadása és novellafelolvasás tették teljessé. Az ifjúság ilyen irányú első bemutatkozása szép erkölcsi és anyagi sikerrel járt.

BIHARI EGYHÁZMEGYE.

Orth Győző egyházkerületi missziói lelkész az egyházmegye mindenik egyházát végiglátogatja és úgy a presbiterekhez, felnőttekhez, mint az ifjúsághoz szól. Minden vasárnap pedig körzeti konferenciát rendez a környékbellek részére. Február 22-én Nagyszántón volt presbitéri és ifjúsági konferencia, melyen Bojt és Nagykereki presbitereinek, valamint Nagykereki fiú- és Biharpuspöki leányifjúságának a képviselői is résztvettek a vendéglátókon kívül. — A délelőtti istentiszteleten Hegedűs Kálmán nagykereki lelkipásztor szolgált igehirdetéssel. Istentisztelet után presbitéri konferencia volt, melyen Csávás Sándor bojti lelkipásztor „A Presbiter, mint Krisztus szolgálója” és Orth Győző egyházkerületi missziói lelkész „Felelősségünk ifjúsággal szemben” címen tartottak előadást az egybegyűlték számára. Délután Orth Győző missziói lelkész az ifjúsághoz intézett buzdító és felelősségre ébresztő beszédét, majd pedig vallásos-est volt, melyen Csávás Sándor bojti lelkipásztor bibliamagyarázattal, Hegedűs Kálmán nagykereki

lelkipásztor előadással és több gyermek és leányegyleti tag szavallattal működött közre. A konferencia napot Eszenyi Béla helybeli lelkipásztor zárta be. Március 1-én Kismarján lesz konferencia, melyen Dr. Ferenczy Károly é. Orth Győző egyházkerületi missziói lelkészek, Csávás Sándor bojti, Bödi Mihály nyüvedi, Kovács Sándor paptamási s Kathó István kismarjai lelkipásztor szolgálatai és előadásai szerepelnek. — Március 8-án Szalárdon, március 15-én Alsótótfalun, 22-én Biharkeresztesen, 29-én pedig Furlán lesz körzeti presbitéri és ifjúsági konferencia.

A bojti református ifjúság az őszi és téli időszak alatt november 9-én viszonzta a nagyváradi-réti ifjúság szept. 8-i látogatását., majd február 8-án pedig a nagykereki ifjúság. látogatta meg 25 főnyi küldöttsége által Csávás Sándor lelkipásztor és D. Nagy László tanító vezetése mellett. Mindkét helyen nívós és szépen sikerült műsoros estélyen mutatkozott be. Ezenkívül december 6-án és karácsonykor előadásokat rendezett a Vöröskereszt és saját könyvtára javára. A Szilvesztert teaestével búcsúztatták el. Nagyban készülnek a március 22-i biharkeresztesi konferenciára. Hetenként összejövetelüket rendszeresen és buzgón látogatják. A tél folyamán kollégiumi eszmének áldoztak egyik vallásos estén, melyen Hegedűs Kálmán nagykereki lelkipásztor méltatta a debreceni Kollégium jelentőségét.

Szeretetszövetség a csökmői aggenház javára. — A csökmői egyházközség a Szeretetszövetség csökmői aggenházának megsegítésére 1942 február hó 17-én este az iskola kettős termében magasszínvonalú, úgy erkölcsileg, mint anyagilag igen jól sikerült szeretetszövetségi rendezett, melyen az egyház és község vezetői, a tanítótestület tagjai nagyhatású előadásokkal, szavallatokkal és ének-számokkal szerepeltek.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

Evangélizációs napok Sárréten. Február 17 és 18-án áldásos evangélizációs napokat tartott Svinger Jenő radostyáni lelkipásztor a sárrétudvari egyházközségben több mint ezerfőnyi hallgatóság előtt. Közreműködtek még Nagy Ferenc sárrétudvari lelkipásztor és Juhász Dezső segédlelkész, továbbá férfi és vegyes énekkarok Zagyva László karnagy vezetésével.

HEVESNAGYKUNSÁGI EGYHÁZMEGYE.

Vargha Zoltán kunhegyesi lelkipásztor, a hevesnagykunsági egyházmegye főjegyzője és tanácsbírája 1942 február 18-án töltötte be 25 éves lelkipásztori szolgálatát. Ez alkalommal a kunhegyesi ref. dalárda köszöntötte a hű pásztort. Február 21-én a kunhegyesi presbitérium díszgyűlést tartott s ott az egyházközség nevében Breznay Mihály főszolgabíró, főgondnok, a politikai község nevében Szűk Károly főjegyző, a tantestület nevében Kiss Albert igazgatótanító köszöntötték. — Február 22-én az abádszalóki-tiszaszalóki egyházközség hívta meg azért való közös hálaadásra, hogy 25 évvel ezelőtt a szalóki gyülekezetben kezdte meg önálló lelkipásztori szolgálatát s 17 éven át itt végzett áldott lelkipásztori munkásságot. A vasárnap délelőtti, megragadó biznyságtétellel végzett istentiszteleti szolgálata után a presbitérium, Nőegylet, Leányegylet és Ifjúsági egylet élén, valamint Németh László lelkipásztor vezetésével megjelent abádi testvéregyház presbitériuma jelenlétében Nagy Károly szalóki lelkipásztor mondott szívből fakadó meleg üdvözlést.

A tiszaföldvári egyház február 15-én tartotta gyülekezeti napját. A szolgálatokat végezték, mint szószéki funkensek és előadók: Dr. Ferenczy Károly, Benkő Viktor kunszentmártoni, Páll Dezső rákócifalvai lelkipásztorok, továbbá Dr. Ferenczy Károlyné és Kiss B. Júlia. A lélekkel végzett munka nyomán viruljon áldás.

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE.

A szatmári református egyházmegyében megtartott általános tisztújítás során a szavazatok túlnyomó nagy többségével *esperes* lett: Török József körmői lelkész; *egyházmegyei gondnok*: Dr. Kőlcsey Ferenc szatmári főispán; *lelkési főjegyző*: Boros Jenő szatmári lelkész; *világi főjegyző*: Dr. Bornemisza Béla fehérgyarmati ügyvéd; *lelkési jegyzők*: Dr. Kiss Bertalan szatmári, Sipos Károly kocsordi lelkész; *világi jegyzők*: Dr. Kalydy Lajos fehérgyarmati ügyvéd, Tereh Géza szatmári tankerületi főigazgató-helyettes. — *Lelkési tanácsbírák*: Kósa Zsigmond

györteleki, Varga Ferenc porcsalmai, Kovács Jenő milotai, Bakó Péter szamosújlaki, Király István cégénydányádi, Sárközi Lajos németi, Kocsis Kálmán sonkádi, Inczedy Márton vámosoroszi, Fekete Lajos tiszakóródi, Szalay Pál szatmárcsekei és Boros Jenő szatmári lelkészek. — *Világi tanácsbírók*: Dr. Osváth Ferenc eszengeri főszolgabíró, Kőlcsey István országgyűlési képviselő, Luby Géza nagyari földbirtokos, Dr. Szikszó Bálint főszolgabíró, vitéz Dr. Madarassy Géza árvaszéki elnök, Újfalussy Lajos főrendiházi tag, Dr. Harsár Géza szatmári ügyvéd, Fodor Jenő igazgató-tanító, Dr. Kovács Lajos árvaszéki elnök (Nagy-szóllós), Dr. Bornemisza Béla ügyvéd, Dr. Medve Zoltán földbirtokos, Dr. Böszörményi Emil szatmári ügyvéd. — *Egyházmegyei ügyészek*: Dr. Józsa László fehérgyarmati, Dr. Pinkóczy László szatmári járásbíró. — Az új tisztikar a tavaszi közgyűlésen teszi le az esküt és lép munkába.

I R O D A L O M

Dr. Eesedy Aladár új könyvei. Az áldottlelkű igehirdető és író lelkésztestvérünknek nem kevesebb, mint öt új könyve jelent meg néhány hónap alatt; közülük kettő: *A Vasárnapi Iskola* és a *Mindennapi Kenyér* tekintélyes terjedelmű kötetek; előbbi 300, utóbbi 424 oldalas. Mindkettőnek jellegzetes címe tájékoztat annak tartalmáról. Hozzátesszük: mindkettő komoly értékű, alapos munka. Bár ott lehetne minden lelkésztestvérünk s belmissziói munkánk asztalán. A *Visszaszerzett Éden* és *Isten szava hozzád* című kisebb füzetek egy-egy evangélikációs beszéd-sorozatot tartalmaznak; ezen a téren Dr. Eesedy Aladár testvérünk szinte kifogyhatatlan. Végül *Jöjj Jézushoz, gyermekem* címen, az édesanyák számára írt kedves és tanulságos olvasmányt a szerző, korszerű kérdéseket érintve benne bőven. Teljes elismeréssel vagyunk Eesedy Aladár eleven tolla iránt. Lépést tart ő a lelkek szükségletével. Bölcsen meglátja, mikor milyen olvasmányra van szüksége a református olvasóközönségnek. Egy kifogást teszünk: a vasárnapi iskoláról szóló kötete végéről hiányzik a tartalomjegyzék; ez a mű használhatóságának rovására van, kivált, ha az kezdő vasárnapi iskolai munkások kezébe kerül. Ettől eltekintve mindenik könyvet szívesen ajánljuk.

Ökumenikus Kiskaté. Írta: *Makay Miklós.* A Magyarországi Ökumenikus Ifjúsági Bizottság kiadása. Budapest, 1941. — Háborúk, szétszakítottság és egyenetlenség mostani idején különös érdeklődésünkre tarthat számot ez a kis füzet, amely a keresztyén egységnek evangéliumi nagy gondolatát és parancsát akarja bennünk ébrentartani. Kérdések és feleletek formájában nagyon világosan és áttekinthetően értesül az olvasó az egység-gondolat bibliai alapjairól, fejlődéséről a történelem folyamán, végül az ökumenikus mozgalom jelenlegi állásáról és ágazódásairól. Jó szolgálatot tesz a kis füzet a fontosabb ökumenikus folyóiratok, valamint az idegennyelvű és magyar irodalom felsorolásával. Nagyon melegen ajánljuk, különösen ifjúsági munkások számára. (G. S.)

Bereczky Albert budapesti lelkésztestvérünk, a Pozsonyi úti „Hálaadás” templomában, 1941 advent első hetében tartott beszédeit „*Szeret az Isten*” gyűjtőcímmel alatt most bocsátotta közre. Az egyes beszédek címe: *Így kezdődött. Isten nem nyugodott belé. Lehet-e a rosszat szeretni? Van-e gondviselés? Amik ellene mondanak. Megkaptál-e mindent? Bereczky Albert igehirdetését régóta ismerjük. Halász-hajójával mély vizek felé tart. Most közreadott beszédei is fajsúlyos, komoly olvasmányok, gondolatokat ébresztenek. Örömmel üdvözljük és ajánljuk.*

„*Isten fegyverei*” címmel csinos füzetkét adott ki katonáink részére Nyáry Pál pécsi lelképásztor, melyet: „*Útravalóul kedves honvédeknek*” ajánlással bocsát útnak a szerző. A 64 oldalas könyvecske az efézusi levél 6: 13–18-ban foglaltak alapján készült. Tartalma több fejezetből áll: Előszó. — Isten fegyverei: elmélkedés. — Napi parancsok Isten drága Igéjéből a hó minden napjára. — A Lélek kardja: Elmélkedések a katonaelet lelki szükségégeinek figyelembevételével. — Imádságok különböző alkalmakra. — Gyűjtemény Isten Igéjének ígéréteiből. — A könyvecske lelki megerősítést szolgálja azoknak, kik a katonaelet feladatait töltik be; komoly evangéliumi szellemben szól honvédekhez, megmutatva a nélkülözhetetlen kegyelem egyetlen forrását. A könyvecske darabja 20 fillér. Olcsósága is alkalmassá teszi a tömeges terjesztésre. Százon felül

rendelésnél még ebből az árból is 10%, ezren felüli rendelésnél 20% engedményt ad a szerző a pénz előleges beküldése feltétele mellett. — *Szeretettel ajánljuk!*

HALOTTAINK

Inczedy Márton vámosoroszi lelképásztor, egyházmegyei tanácsbíró, 66 éves korában, pástorkodása 35. évében, rövid szenvedés után elhunyt. Hálás gyülekezete mellett hitvese, gyermekei, unokái és testvérei kísérték utolsó útjára a hű pástort és önfeláldozó családfőt. Puritán egyéniségével, rendkívüli tevékenységével az egyháznak kívül-s belülről súlyt, tekintélyt adott. A nehéz, izgalmas időkben is békeségben, csendes, zajtalan munkával vezette egyháza hajóját az élet zivataros tengerén. Gyülekezete nehéz anyagi gondjait vállain hordozta. Az akaratot megtermékenyítette a cselekvés realitásával. Tevékenysége folytán több oldalról kapcsolódott bele kulturális és társadalmi intézményekbe, hogy munkásságát a közjó érdekében minél szélesebb körben értékesíthesse. A B. F. R. A.

A tiszasasi református egyház gyászlapon tudatja, hogy 40 éven át hűséges és buzgó kántora és igazgató-tanítója *Bagaméri Lajos* munkáséletének 60. évében, nagy hirtelenséggel elhunyt. Az elhunyt egész életét tanítói hivatásának szentelte, földi nyugalom helyett a mennyei lett osztályrésze. Emlékét hálás kegyelettel őrzi tanítványainak nagy serege és a tiszasasi református egyház. A B. F. R. A.

Veress Gyula a debreceni egyház nyug. igazgató-tanítója 71 éves korában, teljes szolgálati ideje betöltése után nyugalomba vonulva, hosszas szenvedés után elhunyt folyó évi február 21-én. Kifűző pedagógus, szelíd egyéniség, hű református ember volt. Áldott legyen emléke.

K Ü L Ö N F É L É K

D. Dr. Révész Imre püspök és a debreceni kollégiumi Kántus február 5-i rádiószolgálatáról, a „Tiszántúl” fővárosi tudósítója, a következő érdekes sorokat közli: „*Kedves Barátom, ahogy itt a stúdióban elnézem ezt a 30 kipirult arcú debreceni ifjút (a híres Református Kollégiumi Kántus tagjait) s hallgatom éneküket, gondolataim visszaszállnak az ősi kollégiumi diákéletbe. Látom Marótit, amint a pestis idején megszervezi az első magyar éneknégyest, amelyből aztán a Kántus fejlődik (1739). Hallom felzengeni az első — tenorpraxisos — templomi, temetési és világi énekeket, melyek ellen hiába tiltakozik Szilágyi Márton professzor uram: „Mai vasárnapon a Kistemplomban reggeli isteni szolgálatnak és tanításnak alkalmából a deákifjúság a kóták szerint, a nép pedig a régimód szerint (egy hangon) énekelvén, nagy confusio és botránkozás lett belőle, azért a tanács íratott Szilágyi Mihály professzor úrnak, hogy mivel ez már többször is tapasztaltatott, ... említett professzor úr az egész deákifjúságot serio et suaviter adhortálja, hogy a templomokban kóta szerint ne énekeljen, és azzal a népek botránkozást ne szerezzen, ha más azt cselekedné is, az ifjúságnak kellene eltávoztatni és a rendtartásban jól példával elől menni.” (Vár. tan. jegyzőkönyv 1743: 108.) Hála Istennek, a rendreutasítás hiábavaló volt. A diákok tovább énekeltek, s ha érdekelne Magyarország legelső kórusának eseményekben gazdag története, olvassd el Dr. Nagy Sándor kollégiumi professzornak értékes tanulmányát: „A Debreceni Református Főiskolai Énekkar 1739–1938.” Ebben a kórusban mindig a Tiszántúl és az egész ország legtöbbszörösebb magyar kálvinista, s legnagyobbbrészt népi származású ifjai énekeltek. Sok nálunk járt külföldi nem egyszer megindultan, majd lelkesedve hallgatta. Nincs még egy kórus, mely ilyen multtal dicsekedhetne! E dicső mult kötelez is! Ez adjon erőt és kitartó munkát a mostani tagoknak is. *Szeretnék ezt a kórust minden magyar kórus felett eszményi magasságban vezető helyen látni.* A lehetőség meg is van erre. Szigethy Gyula jeles karnagyuk — most is, mint mindig — szép*

munkát végzett. ... Azt hiszem, a 150. genfi zsoltár, vagy a „Semmit ne bánkódjál“ műsorbaiktatása csak emelte volna a művészi értéket és még méltóbb keretét adta volna D. Dr. Révész Imre püspök gyönyörű előadásának... Ez az előadás, mely a „Debreceni Kollégium és a magyar lélek“ címmel hangzott el, igen értékes és mély magyar gondolatot vetett fel. Örülhet, aki hallotta. Szeretnénk, ha a rádió hullámain gyakrabban hallhatnánk tanításait, szemlémeit és tudásának megnyilatkozását: „Cseh, morva, szerb, dalmata diákok bizonyára nem fajgyűlölettel, hanem saját fajtájuk és vallásuk szeretete mellett a magyarság szeretetével és megbecsülésével térnek vissza hazájukba.“ Istenem, milyen időszertei hangzanak e szavak ma, e „lélekrendítő, lélekcserélő háborús idők forratagában“. Milyen jólesik hallani, hogy van Magyarországon egy 400 éves iskola, amelyet „egy gyökeresen magyar város jó módú, műveltségre szomjas polgársága tartott fenn“. ... Jó volt hallgatni a Kántust. Szép volt, felemelő az előadás. Ilyenkor úgy érzem, hogy, amit Debrecenből (és a református Kollégiumtól) várunk, azt meg is kapjuk!

D. Dr. Kállay Kálmán emlékezője gróf Tisza Lajosról. Folyó év február 28-án délben a Központi Egyetem aula-jában az egyetem tanácsa doktorraavató közgyűlést tartott, melyen Tunyogi Csapó András a hittudomány magna cum laude doktorává, Földes Istvánt pedig államtudományi doktorrá avatták. D. Dr. Kállay Kálmán, rector magnificus szólott az új doktorokhoz, beszédében kegyeletes szavakkal emlékezett meg gróf Tisza Lajosról. Méltatva kimagasló erőnyeit, nemes jellemvonását, vitéségét. A remekbeszabott beszédből helyszűke miatt, sajnos, csak egy részt közölhetünk. Azt, mely gróf Tisza Lajos kevéssé ismert, mert titokban gyakorolt nemes áldozatkészségéről szól: Évtizedek során át számtalan ifjú lélek ült és ül a debreceni iskolák padjain és járt még most is a mi Egyetemünk falai közé is, akikből mind Tisza Lajos csinált embert, megteremtve számukra az anyagi lehetőséget arra, hogy tanulhassanak. A maga áldott, nagy lelke hitét, szeretetét, melegségét és szépségét építette bele zajtalan, a világtól nem is tudott csendes áldozattal és gyengéd szeretettel az emberi lelkek megnemesítésébe. Hitvalló, köteleességtudó, Istent és hazáját szerető biztos tudású, erős erkölcsi tartalmú, értékes emberek egész sora nőtt fel Tisza Lajos anyagi erejéből. A matéria így lett lélek, a vagyon így lett eszköz a jóra, s az anyagból így lett szent metamorfózissal hit, erkölcs, erő és soha el nem múló belső érték. *Tisza Lajos példát mutatott arra, hogy mi az igazi rendeltetés a földi vagyonnak: az, hogy örökkévaló értékek formálására kell azt használnunk.* Ez volt Tisza Lajos, akit, mert annyira igazán Tisza volt, magunkénak érzünk mi is: ez az Egyetem, amely bányája halhatatlan nevét viseli. És most, hogy elment az Örökkévalóságba, fájó szívvel nézünk utána. De egyben bizó hittel mondjuk róla a Szentírassal: „boldogok a halottak, akik az Úrban halnak meg mostantól fogva. Bizony, azt mondja a Lélek, mert megnyugosznak az ő fáradságuktól és az ő cselekedeteik követik őket“.

Vezetőképző tanfolyam. A Magyar Keresztyén Leányegyesületek Nemzeti Szövetsége 1942 március 15—27-ig vezetőképző tanfolyamot rendez, amelyre szeretettel meghív minden leányegyesületi vezetőt és minden olyan leányt, aki leányegyesületi munkában nagyobb hozzáértést szeretne elsajátítani és lelkiileg gazdagodni kíván. A tanfolyamon szakelőadók foglalkoznak a leányegyesületi munka anyagával és módszerével és sok más olyan kérdéssel, amely a munka szempontjából fontossággal bír. (Bibliáismeret, bibliakör-vezetés, pszichológiai, egészségügy, szociális kérdések, irodalom, népeletismeret, egyházi és egyesületi gyakorlati munka, szervezés kérdései stb.) *A tanfolyam helye: A Leányegyesületek Központi Háza: Budapest, XI., Bocskai-út 77., ahol a résztvevők szállást és ellátást is kapnak. Résztvételi és ellátási díj az egész időre 30 pengő. Jelentkezni lehet a M. K. L. N. Sz. központjában március 5-ig, akik ez időpontig jelentkeznek, azok számára vasúti kedvezményt igyekszünk szerezni. Megjelölendő a jelentkező neve, pontos címe, vallása, életkora, foglalkozása, iskolai végzettsége, leányegyesülethez tartozik-e, ha igen, ott*

milyen munkában vett részt. — Felkérünk minden egyesületi vezetőt és minden lelkipásztort, hogy legyenek segítségünkre abban, hogy sokakhoz eljusson ez a meghívásunk és kövessenek el mindent, hogy a rátermett vezetők vagy azok, akikből leányegyesületi munkásokat remélnek nevelni, eljuthassanak erre a tanfolyamra. Budapest, 1942 február 19-én. A Magyar Keresztyén Leányegyesületek Nemzeti Szövetsége Elnöksége.

Felterjesztés a nagypéntek megünneplésére. Az alsószabolcs-hajdúvidéki, békésbányai, felsőszabolcsi, középszabolcsi és nagyszalontai egyházmegyék felterjesztést óhajtanak intézni az egyházkerület útján az Egyetemes Konventhez, hogy a nagypénteknek ünneppé nyilvánítása tárgyában tegyen ismételten előterjesztést az országos kormányzathoz s e tekintetben mindaddig zörgessen, míg kérése meghallgatásra talál. Az egyházkerületi közgyűlés nyomatékosan kéri az Egyetemes Konventet, hogy teljes súlyával lépjen fel a m. kir. Kormánynál a nagypéntek fizetése ünneppé nyilvánítása érdekében, mert véleménye szerint a „keresztyén állam“-hoz méltatlan, hogy a világ Megváltója halálának ünnepén az állam nem gondoskodik arról, hogy minden polgára a megváltás nagy tényének lelki hatása alá kerülhessen. A keresztnak a parlamentben való kifüggesztése üres tüntetés mindaddig, míg a „keresztről való tudomány“ még annyira sem hódította meg a lelkeket, hogy a mi megváltásunk történelmi tényének megünneplésére egyetlen napot odaszenteljünk s az államhatalom ennek a megszentelését az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak, valamint az állami és magántisztviselőknek lehetővé tegye.

Minden református lelkészi hivatal, amelynek bélyegzőjén vagy pecsétjén valami címerrajz, embléma, vagy bármilyen más ábrázolás van, szeretettel kérék, hogy szívességgel egy levelezőlapra annak tisztán kivehető lenyomatát reányomni és címre megküldeni. A levelezőlapra 3 filléres bélyegyet kell csak tenni. — Egyik neves református rajzólművészünkkel együtt most készítjük a magyar református egyház pecsétjegyeiről és emblémáiról szóló művet s ehhez a munkához kellene a kért pecsétjegyek. Cím: Dr. Szabó Lajos református lelkész. theol. magántanár, Budapest, XIV., Stefánia-út 29a).

RÖVID EGYHÁZI HÍREK.

— *A megszűnt királyhágómelléki egyházkerület hivatalos lapja tovább él „Bihari Reformátusok Lapja“ címen, mint a bihari református egyházmegye hivatalos közlönye. Felelős szerkesztő: Orth Imre.*

— *A bécsi magyar keresztyének számára az I. Dorotheer-gasse 16. alatti református templomban pünkösdi a következő alkalmakkor tart istentiszteleteket Dr. Ince Gábor: febr. 8. és 22., márc. 8. és 22., ápr. 3. (nagypéntek), ápr. 26., május 10. és pünkösdkor május 24-én.*

— *A debreceni református egyház presbitériuma febr. hó 6-án Kulcsár Dezsőné Boda Margit és Duscza Ferencné Görgey Ilonát rendes tanítónővé választotta. Ugyanakkor iktatták be ünnepélyesen Dr. Bacsó Jenő egyetemi tanárt és Jakucs László igazgató-tanítól presbiteri tisztükbe.*

— *Csikész Sándor barátainak és tanítványainak köre, febr. 18-án emlékünnepelet rendez, melyen az ünnepi beszédet Kodolányi János írta meg.*

— *Az egyházkerületi közgyűlés vitéz Hatvani Sándor, Balla László és Varga Miklós debreceni református tanítókat igazgatói címmel tüntette ki.*

— *A királyhágómelléki egyházkerület felkérte Csernák Béla főjegyzőt, hogy írja meg a kerület húszéves történetét.*

— *A Református Jövő szerkesztősége és olvasó táborra két gyűlésezet látott el templomi rádióval a nagyszalontai egyházmegye területén.*

— *A megszűnő debreceni Hittanszaki Önképző Társulat folyó évi február 27-én átalakult theologus gyűlékezetté, melynek megnyitó közgyűlést D. Dr. Kállay Kálmán igazgató-lelkipásztor és Varga Zsigmond szénit-lelkipásztor vezették.*

LLEKIPÁSZTOR, VALLÁSOKTATÓ-LLEKÉSZ ÉS SEGÉDLEKÉSZ URÁK FIGYELMÉBE!

A TISZÁNTÜLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET ÁLTAL KÖTELEZŐEN ELŐÍRT

ÁRA 3—P

LLEKIPÁSZTOR! NAPLÓ

ÁRA 3—P

Új kiadása kapható a „MÉLIUSZ“ KÖNYVKERESKEDÉSBEN, Debrecen, Ferenc József-út 26.

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

772—1942. szám. TÁRGY: *Leventék csendes órái.*

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes és lelkipásztor urakhoz.

A m. kir. honvédelmi miniszter úr 122.326/40—1942. o. eln. szám alatt kelt s hivatalomnak megfelelő intézkedés kérésével megküldött rendeletével elrendelte, hogy a leventék az ország egész területén, vallásfelekezeti hovatartozás szerint lelkigyakorlatokon, illetőleg csendes órákon vegyenek részt a folyó évi február 21—március 28 közé eső időkből. A miniszter úr rendelete szerint a leventeparancsnokok — akik szintén kötelesek résztvenni a csendes órákon — mindenütt érintkezésbe fognak lépni az illetékes lelkészekkel az időpont és a részletek megbeszélése végett.

A hozzám intézett kérés értelmében felhívom az összes kebelbeli lelkipásztor urakat, hogy a m. kir. honvédelmi miniszter úr rendeletében biztosított alkalmat és lehetőséget boldog örömmel ragadják meg és használják fel, a református vallású leventék lelki életének elmélyítése és meg gazdagítása érdekében. Ha valahol a leventék különböző munkahelyeikről csak az esti órákban szabadulhatnak, a csendes órák megtartására a lelkipásztorok ebben az időben is minden vonakodás nélkül legyenek készek. A csendes órák megtartása után következő vasárnapon úrvacsoraszórással egybekötött külön leventeistenfiszteletet kell tartani.

Nyomatékosan intem és kérem a lelkipásztor urakat, hogy Isten iránt való hálaadással, ifjúságunk s benne egyházi és nemzeti jövőnk féltő szeretetével, lélek szerint készüljenek a leventeifjainkkal való foglalkozásra, a csendes órák, az úrvacsoraszórással egybekötött leventeistenfisztelet alkalmainak imádságos felhasználására, hogy ne csak látszat, hanem élet és valóság lehessen, amire a honvédelmi miniszter úr céloz rendelete zárószavaiban, „hogy különösen ezekben a nehéz történelmi napokban, a magyar ifjúságnak ez az országosan elrendelt vallási gyakorlata ünnepélyes hitvallás legyen a krisztusi evangélium alapján álló keresztyén Magyarország mellett és például szolgáljon az egész magyar nemzetnek“.

Debrecen, 1942 február hó 10.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházközösségek lelkipásztoraihoz.

Tudomásulvétel és mihez tartás céljából szöszzerinti szövegben közlöm a magyarországi református egyház Zsinatának Budapesten, 1941. évben május hó 9. és 10. napokon tartott ülésében hozott következő határozatait: 933—1942. sz.

A Zsinat 194—1941. sz. határozatában kimondja, hogy az egyházi törvény ama rendelkezése folytán, mely az egyházi tisztségre választhatóság egyik feltételül a konfirmáltságot állapítja meg (1933. évi I. egyházi törvény cikk 35. §), az egyházi tisztségre első ízben megválasztott egyháztagtól a szolgálati eskü letétele előtt meg kell kívánni annak igazolását, hogy konfirmált. Okirati bizonyítás nehézsége esetén el kell fogadni bizonyítékul a megválasztott ünnepélyes nyilatkozatát.

947—1942. sz.

A Zsinat 223—1941. sz. határozatával kimondja, hogy az olyan lelkészjelöltnek, aki az 1933. év II. egyházi tc. 2. § 4. bekezdésének hatálya alatt áll, a törvény világos értelmére szerint csak egy év számítható be külföldi tanulmányban töltött idejéből a II. lelkészképesítő vizsgálat előfeltételeként a fent említett törvényhelyen megszabott két segédlelkes év egyikéül.

948—1942. sz.

A Zsinat a rendkívüli katonai szolgálatra az abszolutorium elnyerése után behívott theológusoknak 224—1941. számú határozatával megengedi, hogy a tényleges katonai szolgálat két éves segédlelkeszi szolgálatuk idejébe beszámítassák.

Debrecen, 1942 február 16.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

974—1942. szám.

FELHÍVÁS

a kebelbeli református közép- és középfokú iskolák igazgatóihoz és vallásánáraihoz, valamint a nemreformátus iskolák vallásoktatóihoz a Debrecenben 1942. évi március hó 29. és 30. napjain rendezendő virágvasárnapi diákkonferencia tárgyában.

Felhívom az érdekeltek figyelmét arra, hogy a Soli Deo Gloria diákszövetség debreceni csoportja — mint a tiszántúli egyházkerület diákmissziói munkája — március 29. és 30. napjain konferenciát rendez. A konferencia tárgya: református diák a közösség életében. Kívánatosnak tartom, hogy református tanulmányi ifjúságunk minél nagyobb számban vegyen részt a konferencián. A konferencia színhelye a debreceni Kollégium. A konferenciával kapcsolatos mindenemű ügyben Kiss Antal Jenő konventi ifjúsági lelkész (Debrecen, Búdi-u. 5. sz.) ad felvilágosítást.

Debrecen, 1942 február hó 13.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

1108—1942. szám. TÁRGY: *Az oktatófilmek módszeres felhasználása.*

KÖRLEVÉL

a közép- és középfokú iskolák tekintetes igazgatóihoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium 104.674—1942. V. 1. ü. o. szám alatt kelt leirata alapján felhívom azoknak a vetítógéppel ellátott iskoláinknak az igazgatóit, ahol ez még saját kezdeményezésből nem történt meg, hogy a folyó iskolai év, vagy az 1942—43. iskolai év egyik módszeres értekezletének anyagává az oktatófilmek módszeres felhasználásának kérdését tűzzék ki. Ennek a megbeszélésnek irodalmi anyaga elsősorban az „Oktatófilm Közlemények“ 1939. évi 9. száma és 1941. évi 9. száma legyen. Ha valamelyik iskolában e számok nem lennének meg, az igazgató levelezőlapon kérje az Oktatófilm Kirendeltségtől (Budapest, VIII., Csepreghy-u. 4.).

Debrecen, 1942 február 21.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

1114—1942. szám. TÁRGY: *Társadalombiztosítási kötelezettség.*

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes és lelkipásztor urakhoz és valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóihoz.

Az Egyetemes Konvent elnökségi tanácsa 1942 január 15-én 15. szám alatt hozott határozatával felkérte a konventi Elnökséget, hogy állítsa össze rövid tájékoztatót arról, hogy az egyes református önkormányzati testületeknek az 5960—1941. M. E. sz. rendelet alapján kiket és milyen biztosításra kell kötelezően bejelenteniük.

A „Társadalombiztosítási kötelezettség egyházi vonatkozásban“ címen Dr. Harsányi György konventi segédtitkár, ügyvéd által összeállított tájékoztatót kinyomattam és az 1942 március 1-én megjelenő Debreceni Protestáns Laphoz külön mellékletként csatoltatva, szíves tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából megküldöm.

Debrecen, 1942 február 20.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

1201—1942. szám. TÁRGY: *Helyettes tanítók szolgálati idejének módosítása.*

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes és iskolaszéki elnök urakhoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 202,000—1942. szám alatt valamennyi vármegye és törvényhatósági jogú város tek. közigazgatási bizottságához intézett rendeletének másolatát tudomásulvétel és megfelelő eljárás végett az alábbiakban közlöm:

„Az 1942. évi költségvetés kerete lehetővé tette, hogy mindazok az állami népiskolai tanítók, akik az 1939. évi december hó 31-ig alkalmaztattak, az 1942. évi január hó 1-i hatállyal *rendes tanítóbá neveztesse ki*. Kinevezésük meg is történt.

Az egyenlő elbírálás elve azt kívánja, hogy a nem-állami népiskolai tanítók is *hasonló szolgálati idő után* véglegesíttessenek.

„A nemállami elemi népiskoláknál a segédtanítói szolgálat rendszeresítésére“ vonatkozó és az 1930: XLVII. tc. végrehajtása tárgyában kiadott 865/1/70—1931. számú rendelet 3. §-ában foglaltak értelmében az 1942. évi költségvetési évre vonatkozólag a tek. közigazgatási bizottságot a közvetlen fennhatósága alatt álló (községi, érdekeltségi, egyesületi, társulati, magán) népiskolai helyettes tanítók véglegesítésénél hasonló intézkedés megtételére hívom fel.

A hitfelekezeti tanítóokra vonatkozó összes rendelkezés, kivéve ideiglenesen a fent idézett rendelet 2. §-át, továbbra is érvényben maradnak.

Budapest, 1942. évi február hó 9-én.

A miniszter rendeletéből: Dr. Kósa Kálmán s. k., miniszteri osztályfőnök.

Debrecen, 1942 február 23.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

Pályázati hirdetések

Minden pályázati hirdetményt a Debreceni Protestáns Lapban, mint egyházkerületünk hivatalos lapjában, közzé kell tenni és az elsőként közlendő pályázatokat az előző hó 25-re, a 15-én közlendő hirdetményeket pedig a hó 10. napjára kell a Kiadóhivatal címére (Debrecen, Kálvin-tér 17. Püspöki Hivatal) beküldeni.

A makói áll. s. református polgári fiúiskola igazgatótanácsa pályázatot hirdet lemondások folytán megüresedett 1. mennyiség-tantermészetben fő- és bármily mellék-szakos, 2. rajz-kézimunka szakos rendszeresített állásokra. Csak ilyen szakos polgári iskolai vagy középiskolai okleveles protestáns férfiak és nők pályázhatnak. Kezddők javadalmazása állami rendszerű h. tanári fizetés, többévi szolgálattal rendelkezők VKM besorolása szerint. Mivel iskolánk államsegélyes, az állások betöltése VKM hozzájárulása után válik jogerőssé. Az összes személyi és szolgálati adatokat felsoroló sajtókezői anyagok pályázat megjelenésétől számított 15 napon belül igazgatóságunknak küldendők meg. A jelöltek okmányait (esetleg személyes megjelenésüket) választás előtt kérni fogjuk.

Bakonszeg református iskolaszéke folyó tanévre ideiglenes helyettes tanítónót keres. Pályázati határidő márc. 15.

A berendi református egyházközség presbitériuma pályázatot hirdet betegség folytán megüresedett tanítónői állásra. Javadalom: 1. lakás természetben házi kerttel; 2. kenderföld 300 □-öl; 3. 6, azaz hat drb. legelőjog; 4. 3, azaz három köblös szántó; 5. 3, azaz három métermázsza búza; 6. 4, azaz négy métermázsza tengeri. A fenti javadalom 389 pengőre van értékelve, mely összeget az állam államsegéllyel a törvényes fizetésre egészíti ki. — Kötelesség: I—VII. osztályú osztatlan iskola vezetése. Belmissziói munkákban segédkezés. Presbiteri jegyzőkönyv vezetése. — Pályázhatnak oklevéllel rendelkező nőtanítók. Pályázati határidő 21 nap. Törvényesen felszerelt okmányok a szatmárudvari Református Lelkeszi Hivatalhoz küldendők. Presbiterium.

A csengersimai ref. egyházközség pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett tanítói állásokra. — 1. Kántortanítói állás. Javadalma: két szoba, konyha, kamara a szükséges melléképületekkel, 1200 öl kert, 18 köblös szántó,

1½ kaszáló, 1½ legelő, 12 q búza, 12 métermázsza tűzifa természetben. Mindez 44 egység. Az alapfizetés 10%, a többi államsegély. Kötelessége törvény szerint. — 2. Tanító(női) állás. Helyi javadalom: Lakás vagy lakbér. A törzsfizetés 10%. A többi államsegély. Pályázati határidő 21 nap. — Pályázatok Református Lelkeszi Hivatalhoz, Csengersima (Szatmár m.) adandók be.

A hajdúnánási református egyházközség március 1-től 25-ig terjedő időre református vallású helyettes tanítót keres törvényszerű fizetéssel a várostól 7 km távolságra lévő Tedely-tanyai iskolájához. — Református Iskolaszék, Hajdúnánás.

A hódmezővásárhelyi református egyházközség pályázatot hirdet a IV., XII., XXI. számú tanítói állásokra, melyek közül egy férfi, kettő pedig női tanerővel töltetik be. Határidő 21 nap. Fizetés és kötelesség törvényszerű. Férfitanító szükség esetén a lelkészt vagy kántort is helyettesíti. Állások a jogerőre emelkedés után azonnal elfoglalandók, véglegesítés miniszteri jóváhagyás után. Korábbi pályázók-nak is meg kell újítaniuk kérelmüket. Pályázatok erre a címre küldendők: Református Iskolaszék, Hódmezővásárhely, Pálffy-u. 56.

A nagydobosi református egyházközség pályázatot hirdet a III. sz. nőtanítói állásra. Javadalom: 1. A mindenkori kezdő tanítói fizetés tíz százaléka. 2. Fizetékieskiegészítő államsegély. 3. Törvényszerinti lakbér. Kötelessége a reábizott osztályok vezetése, belmissziói munkában való részvétel, szükség esetén kántori teendők végzése. Szabályszerűen pályázati kérvények Református Iskolaszéki Elnök, Nagydobos Szatmár m.) küldendők. Pályázati határidő e hirdetés megjelenésétől számított 21 nap. Vasútállomás, orvos, gyógyszerár helyben.

Nagyhalászi ref. egyházközség pályázatot hirdet tényleges katonai szolgálatra bevonult tanítójának helyettesítésére. Fizetés törvényszerű. Határidő 8 nap. Iskola héténtanerős. Nők is pályázhatnak. Állás azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények Református Lelkeszi Hivatalhoz küldendők, Nagyhalász.

Szinérváralja református egyházközség pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett kántortanítói állására 21 nap határidővel. Javadalom: három szoba, iroda és a szükséges melléképületekből kb. egy kat. hold kertből álló természetbeni lakás, 17 magyar hold szántó-kaszáló haszonélvezete. Üzemtervszerűtől erdőből 0-385 hold évi vágás, melyből az egyház 10 darabot kivesz, egyharmadrésze erdőn átadva, kitermelés javadalmas terhe. Törvényes stóla — kántori javadalom — 400 P készpénz havi előleges részletekben és törvényes államsegély fizetékieskiegészítés, tanítói javadalom. A földek adóját egyház fizeti. Kötelességek: kántori teendők végzése, osztatlan iskola vezetése egyházi és állami törvényekben, szabályrendeletekben előírtan, ennekkar vezetése, belmissziói munkában segédkezés, egyházi jegyzőség. Az állás azonnal elfoglalandó. Választás március 22-én, személyes bemutatkozás kívánatos, megválasztott útiköltsége megtérül. Elődnek 150 P beruházás megtérítendő. Kellőképpen felszerelt kérvények Iskolaszéki Elnöknek, Szinérváralja (Szatmár m.) címzendők.

A tiszasasi ref. egyházközség pályázatot hirdet az elhalálozás folytán megüresedett I. sz. kántortanítói állásra 3 heti határidővel. Az állás helyi javadalma 52 értékegység és lakás. Kötelesség törvény szerint. Átválasztás esetén a II. sz. állás töltetik be, melynek helyi javadalma 25 értékegység és lakás. Pályázatban feltüntetendő, hogy mindkét állásra szól-e az, vagy csak valamelyikre. Leventeoktatási képesítés figyelembe véteük, megválasztás esetén kívánatos annak a nyáron való megszerzése. Az állás szeptember 1-én foglalandó el. Kérvények válaszbellyel Lelkeszi Hivatal Tiszasas, küldendők.

TARTALOM:

Farkas Pál: Vitéz Nagybányai Horthy István Magyarország kormányzó-helyettese
Krisztus pedagógusai (Elnöki székfoglaló az Egyetemes Tanügyi Bizottság 1942 február 24-i ülésének megnyitására)
id. Porzolt István: „A harmadik rend“ kérdéséhez
Baráth Imre: „El a sáros faluból!“
Farkas Ignác: Gróf Tisza Lajos (1879—1942)
Hírek az egyházmegyéből — Irodalom — Halottaink — Különfélék — Hivatalos értesítés — Pályázati hirdetések — Hirdetések

Főzéshez, fürdéshez, szobafűtéshez

A Gáz

a legjobb, legolesőbb, legtisztább ;
a legkényelmesebb ;
a leggyorsabban kezelhető ;
melege pontosan szabályozható ;
számlaértéke egy hónappal később
ben fizetendő.

Főzők, tüzhelyek, autogeyserek, fürdő- és fűtőkályhák
olcsón kaphatók.

Díjtalan felvilágosítások, készülékek bemutatása,
költségvetés.

BATTHYÁNY-UTCA 17. SZ.
Telefon: 28-58. sz.

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS
VILÁGÍTÁSI VÁLLALATA.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedés
DEBRECEN
TELEFON: 20-06 és 15-43

Alapította :
Sesztina János
1819-ben.

IPARI-, MEZŐGAZDASÁGI-, HÁZTARTÁSI-,
GÁZOLTALMI- és LÉGVÉDELMI CIKKEK.

Alföldi Takarékpénztár Debrecenben

Ferenc József-út 16.

Betéteket előnyösen gyümölcsöztet és azonnal
kifizet. Kölcsönöket állandóan folyósít. — Mint a Futura
főbizománya, foglalkozik a termény-üzlet minden ágával.
TELEFONOK :
Bank: 19-70. és 22-32. Terménysztyál: 28-66. szám.

Papi palástot és süveget

a közismert, közkedvelt hivatalos O. R. L. E. palástokat
jutányos áron készíti

Szenási Sándor

Hódmezővásárhely, Tavasz-u. 20. sz.

JÓ MINŐSÉGI PONTOS MUNKA! KEDVEZŐ FIZETÉSI FELTÉTELEK!
Református iparos.

A „TAKARÉKOSSÁG”
KERESKEDELMI RT.

kötelékébe tartozó cégek ma is változatlan
feltételek mellett s zavartalanul állanak rendelkezésére
mindazon mt. vásárlóknak, kik mindenkor pontos
fizetményeik igazolására érvényes vásárlási
utalvánnyal rendelkeznek!

ANGSTER JÓZSEF ÉS FIA
ORGONA- ÉS HARMÓNiumGYÁR RT.
PECS, József-u. 30.

1867—1942.
75. év

Orgonák, harmóniumok javítása, átépítése, új
homlokzatsíkok, villamos fűtőberendezések. —
Mértányos feltételek, művészi kivitel.

Ma a legolesőbb imakönyv

URAY SÁNDOR:
Édesanyám Imakönyve

második bővebb kiadása, új tetszetős formában
K a p h a t ó: Félvásznonkötésben, ára . 1-40 P
Egészvásznonkötésben, ára 2-— P
Bőrkötésben, ára 6-— P
Megrendelhető a „MÉLIUSZ” könyvkereskedésben, Debrecen.

MAGYAR ÁLTALÁNOS
HITELBANK

DEBRECENI FIÓKJA

Plac-utca 45—47. Telefon: 23-70., 23-71.
FOGLALKOZIK A BANKÜZLET MINDEN ÁGÁVAL

DEAK FERENC úriszabó, magyar ruha készítő
és papiszabósága. Hódmezővásárhely, IV., Feleki-u.

Az országos hírv Szántó I.-nek 1935. óta haláláig volt palást-, tógakészítő mestere. Készíték ORLE-formába szövetselyempalástot, süveget, tógát, övet, papi mellényt. Régit felújítok. Felvidéki, erdélyi Tiszteletes Uraknak, nem ORLE-formájú palástjait mérsékelten átalakítom ORLE-formába. Elismerő- és ajánlólevelekkel, mintákkal szolgálok. Pontos időben, portómentesen szállítok elismert finom anyagokból és szép munkával. Református iparos.

Lelekesz urak figyelmébe!!!
RÓZSÁSSY JÓZSEF építési vállalkozó
templomépítési, tatarozási és tervezési vállalata
tájékoztató költségvetésekkel, tervekkel, szakhatározatokkal díjmentesen
szolgál, helyszínre leutazik.

Kálvinista cég!

Vállalati összegének 2—5%-át a református lelekeszárvaik javára adja
Számos elismerő és kitüntető bizonyítványok.

Tiszalök. Postafiók 11

Belvárosi Takarékpénztár Rt. fiókja, Debrecen

Ferenc József-út 53. Telefon: 28-40, 19-52.

Foglalkozik a banküzlet minden ágával:

betétek elhelyezése kölcsönök folyósítása
értékpapírok vétele és eladása.

REFORMÁTUS

**PAPI
PALÁST
ÉS SÜVEG**
KÉSZÍTÉSE
ELSŐRENDŰ
KIVITELBEN
**FÉNYES
ILONA**
RIMASZOMBAT

A társadalombiztosítási kötelezettség egyházi vonatkozásban.

Az Egyetemes Konvent elnökségi tanácsának 1942 január 15-én 15. szám alatt hozott határozata alapján
a konventi Elnökség megbízásából összeállította: **Dr. Harsányi György** konventi segédtitkár.

I.

A betegségi és baleseti kötelező biztosítás (1927: XXI. tc.), valamint az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló kötelező biztosítás (1928: XL. tc.) terén egyházi vonatkozásban is jelentős módosítást hozott az *1941 augusztus 20. napjától* hatályban lévő 5960—1941. M. E. számú rendelet 1. §-a.

Míg ugyanis az 1927: XXI. tc. 1. §-ának 16. pontja, illetőleg az 1928: XL. tc. 1. §-a alapján *1941 augusztus 20-ig* betegségi és baleseti biztosításra, valamint az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosításra csak a bevett és a törvényesen elismert vallásfelekezetek által fenntartott vagy kezelt *intézmények, intézetek, vállalatok és üzemek* voltak kötelezve, addig az 5960—1941. M. E. sz. rendelet 1. §-a alapján *1941 augusztus 20-tól kezdődően* az említett intézményeken, intézeteken, vállalatokon és üzemeken felül a bevett, valamint az elismert vallásfelekezetek bármely fokozatú önkormányzati testületei (többek között tehát a református egyház egyházközségei, egyházmegyéi, egyházkerületei és Egyetemes Konventje) is biztosítási kötelezettség alá esnek.

Mint hogy az 5960—1941. M. E. sz. rendelet 1. §-a kifejezetten a vallásfelekezetek *önkormányzati testületeit* vonja biztosítási kötelezettség alá, *munkaadónak* nem az önkormányzat élén álló egyházi, vagy világi természetes személyt, elnököt vagy elnököket, az önkormányzat nevében és képviselőjében eljárni jogosult és kötelezett egyéneket, hanem *magukat az önkormányzati testületeket, mint önálló jogi személyeket kell tekinteni.* A bejelentési, kijelentési és változásjelentési kötelezettség természetesen az önkormányzati testületek (egyházközségek, egyházmegyéék, egyházkerületek és Egyetemes Konvent) nevében és képviselőjében eljárni jogosult és köteles egyházi szerveket, tisztviselőket, elnököt, elnököket terheli.

II.

Betegségi és baleseti biztosítás, valamint öregségi, rokkantsági, özvegyességi és árvaság esetére szóló biztosítás végett nemre, korra és állampolgárságra való tekintet nélkül *azokat kell bejelenteni, akik* a református egyház bármely fokú önkormányzati testületénél (egyházközségnél, egyházmegyéjénél, egyházkerületénél és az Egyetemes Konventnél), úgyszintén az általuk fenntartott vagy kezelt intézményeknél, intézeteknél, vállalatoknál, üzemeknél, hivatalok-

ban *mint munkavállalók munkabér fejében szolgálatot teljesítenek.* Ebből a szempontból munkabér mindaz, ami a javadalmazás (lásd alább) körébe tartozik (1927: XXI. tc. 3. § 1. bek., 56. § 1. bek., 1928: XL. tc. 3. § 1. bek. és 5960—1941. M. E. sz. rendelet 1. § 1. bek.).

A törvényes rendelkezések tehát a biztosítási kötelezettséget csak a munkabér (javadalmazás) fejében szolgálatot teljesítő munkavállalókra állapítják meg. A budapesti kir. ítélőtáblának, mint munkaügyi felső bíróságnak ezzel a rendelkezéssel kapcsolatban kialakult gyakorlata szerint (de meg általában a m. kir. Kúria állandósult gyakorlata szerint is) szolgálati viszony csak akkor jön létre, ha a munkavállaló a munkaerejét és nem annak csak bizonyos eredményét a munkaadó hivatali, üzleti, foglalkozási körében teljesítendő szolgálatokra *ellenérték mellett állandóan és a munkaadótól függőségi viszonyban* köti le. A szolgálati viszony fő alkat-eleme tehát az állandó jellegű függőségi viszony és lekööttség, vagyis az, hogy a munkaadó az alkalmazott munkaereje és munkaideje felett a szerződés (illetőleg a munkarend) korlátai között tartós folytonossággal rendelkezhessek. Ez ismertetőjelek bármelyikének hiánya esetén szolgálati, tehát egyben biztosításra kötelezett munkaviszony nem keletkezhetik (Munkaügyi felsőbíróság (Mf.) XXV. 6323—1939).

A biztosítási kötelezettség fennáll abban az esetben is, ha a munkavállalás csak átmenetileg, ideiglenesen, vagy kisegítésképpen történik.

Aki csak tetszésétől függő időben áll a munkaadó rendelkezésére, nem biztosításra kötelezett (Mf. XVI. 2786—1933).

A biztosítási kötelezettséget nem érinti, hogy az elért kereset elég-e a megélhetésre és az alkalmazott csak abból, vagy más jövedelemből is él-e, ha csak nem mellékfoglalkozásról van szó (Mf. III. 2728—1929).

Csekély javadalmazású állandó alkalmazás nem biztosításra kötelezett, ha a munkavállalónak alkalmi munkából eredő állandó jövedelme magasabb összegű (13/4664—1936. OTI ig. hat.).

Az a bírói gyakorlat, mely a bejáró takarítónők biztosítási kötelezettségét legalább napi öt-órai elfoglaltsághoz köti, nem vonatkozik olyan esetekre, amelyben az ily alkalmazott munkáját megszakítással akként végzi, hogy részben a délelőtti, részben a délutáni órákban dolgozik, mert ily esetekben is hiányzik annak lehetősége, hogy más jelentősebb keresetre tegyen szert (Mf. XVII. 868/6—1937).

Ezzel a bírói gyakorlattal kapcsolatban külön ki kell emelni, hogy a munkaadójánál nem lakó (bejáró) háztartási alkalmazottnak a biztosítási kötelezettségét, ha szolgálata naponként átlag legalább öt órán keresztül tart, az 5960—1941. M. E. sz. rendelet 4. §-ának 1. pontja kifejezetten is kimondja.

Az állandósult bírói gyakorlat értelmében jogszabály az, hogy a munkaadó és a munkavállaló között fennálló jogviszony elbírálásánál nem az alkalmazott címe vagy elnevezése az irányadó, hanem az a jog- és eselekvési kör, amelyet az alkalmazott tényleg betölt (Mf. XVIII. 14,421—1938. 7).

A jogügyletek értelmezésénél nem a felek által használt elnevezés vagy minősítés, hanem a megállapodásnak a tartalma az irányadó (Mf. XVIII. 11,089—1936).

Az ismertetett bírói gyakorlatban kifejezésre jutó elvek szem előtt tartása mellett tehát 1941 augusztus 20. napjától kezdődően a református egyház által fenntartott vagy kezelt intézményeknél, intézeteknél, vállalatoknál és üzemeknél alkalmazott munkavállalókon felül betegségi és baleseti biztosításra, valamint öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosításra kötelezettek az egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek és az Egyetemes Konvent által alkalmazásban álló összes tisztviselők, számvevők, pénztárosok, levéltárosok, könyvelők, egyházi adókezelők, pénzbeszedők, énekvezérek, ifjúsági megbízottak, egyháziak, harangozók, templomszolgák stb. is, feltéve, ha ez a főfoglalkozásuk.

A főfoglalkozásnak nem a nagyobb elfoglaltság, hanem a nagyobb kereset az ismertetőjele. Mellékfoglalkozás az a foglalkozás, amelyből származó jövedelem kisebb az egyéb kereső forrásból származó jövedelemnél. Mellékfoglalkozásnak a kisebb keresettel járó foglalkozást kell tekinteni (Mf. XVII. 4518—1934).

Míg a kötelező baleseti biztosítás tekintetében sem az alkalmazás minősége, sem a munkabér (javadalmazás) mértéke, sőt kivételesen az a körülmény sem tesz különbséget, hogy a munkavállaló szolgálatát főfoglalkozásként vagy mellékfoglalkozásként látja-e el, addig a kötelező betegségi biztosításnál, valamint az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló kötelező biztosításnál az alkalmazás minősége és a munkabér (javadalmazás) mértéke nagy különbséget okoz.

A munkavállalók közül ugyanis a tisztviselők és általában a hasonló állásban lévő, rendszerint havi vagy évi juttatással alkalmazottak csak abban az esetben kötelezettek betegségi biztosításra, ha javadalmazásuk havi 400 P, illetőleg évi 4800 P összeget meg nem halad, öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosításra pedig csak akkor kötelezettek, ha javadalmazásuk havi 600 P, illetőleg évi 7200 P összeget meg nem halad (1927: XXI. tc. 3. § 2. bek., 1928: XL. tc. 4. §, ill. a 8610—1940. M. E. sz. rendelet felhatalmazása alapján kiadott 297,000—1941. B. M. sz. rend. 1. §).

A lényegbevágó különbség tehát egyrészt a baleseti, másrészt a betegségi, illetőleg az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosítási kötelezettség tekintetében abban van, hogy a baleseti biztosítási kötelezettség mind a szellemi, értelmiségi munkát végző munkavállalókra, tisztviselőkre és hasonló állásúakra, mind pedig a testi (fizikai, ipari) munkát végző munkavállalókra a javadalmazási határra való tekintet nélkül egyaránt

kiterjed, addig a betegségi, illetőleg az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosítási kötelezettség a javadalmazási határra való tekintet nélkül csak a testi (fizikai, ipari) munkát végző munkavállalókra terjed ki.

A biztosítási kötelezettség alól való mentesség, illetőleg annak szünetelése tekintetében is van különbség a háromfajta biztosítás között.

A) A betegségi és baleseti biztosítási kötelezettség nem terjed ki

a) a Nem Állami Tanszemélyzet Országos Nyugdíjintézetébe tartozó azokra az alkalmazottakra, akik betegség esetében illetményeiket legalább hat hónapon át megkapják (1927: XXI. tc. 7. § 1. bek.).

b) A törvényesen bevett és a törvényesen elismert vallásfelekezetek lelkészeire és mindkét nemű szerzetesrendek tagjaira. Kivételnek e szabályok alól azok a lelkészek, akik egyházi javadalom hiányában, javadalmazás fejében egyéb szolgálatot teljesítenek (hitoktatók, tanárok stb.) és nem esnek e § 1. bekezdése alá (1927: XXI. tc. 7. § 5. bek.).

Jogeselek:

ad a) Az 1927: XXI. tc. 1. § 16. pontja szerint a törvényesen bevett, elismert vallásfelekezetek intézményeinek alkalmazottai biztosításra kötelezettek. Az 1927: XXI. tc. 7. §-ában a törvényesen bevett, elismert vallásfelekezetek lelkészeire adott mentesítés a perbeli esetben alkalmazható nem volt, mert az alkalmazott nem lelkész, hanem *hitoktatóssal foglalkozó tanító, aki tehát a tanszemélyzet csoportjába tartozik* s mint ilyen, az 1927: XXI. tc. 7. § 1. bekezdése szerint csak akkor nem volna biztosításra kötelezett, ha a Nem Állami Tanszemélyzet Országos Nyugdíjintézetének kötelékébe tartozna s mint ilyen, betegség esetére illetményeit legalább hat hónapra megkapná (Mf. XVIII. 740/6—1933).

Vallásfelekezetek által fenntartott kórház alkalmazottai (orvosai) abban az esetben is kötelezettek betegségi biztosításra, ha joghatályos szabályzat alapján illetményeiket hat hónapon át megkapják. Az 1927: XXI. tc. 7. §-ának 1. bekezdésében foglalt mentesítő rendelkezések hatálya ugyanis avallásfelekezetek intézményeire nem terjed ki (137,367—935. OTI ig. hat.).

ad b) A Bethánia Egylet lelkésze, mint egyházi javadalmazás, az 1927: XXI. tc. 7. §-ának 5. bekezdése alapján nem biztosításra kötelezett (Mf. XVI. 8500—1937).

Diakonisszatesztvérek nem kötelezettek biztosításra, mert a római katolikus vallás szerzetesnőihez hasonló szabályok és életfeltételek között élnek, azokkal azonos jogi helyzetben lévőeknek tekintendők. Az 1927: XXI. tc. 7. §-a 5. bekezdésének, illetőleg az 1928: XL. tc. 10. § 1. bekezdése 6. pontjának mentesítő hatálya rájuk is kiterjed (60,981—1934. OTI ig. hat.).

B) Az állammal a nyugellátás szempontjából viszonyosságban nem álló alapoknál és alapítványoknál foglalkozó biztosításra kötelezetteknek *baleseti biztosítási kötelezettsége* szünetel mindaddig, amíg a rájuk vonatkozó törvény vagy egyéb joghatályos szolgálati, illetőleg nyugdíjszabályzat szerint munkaadójuk üzemi baleset vagy foglalkozási betegség alapján nekik, illetőleg családtagjaiknak ugyanazt az ellátást (71. és 74. §-ok) köteles szolgáltatni, amely a baleset esetére biztosítottaknak, illetőleg

családtagjaiknak e törvény szerint jár (1927 : XXI. tc. 58. § 3. bek.).

A munkaadó a *biztosítási kötelezettség szünetelésére alapot nyújtó szolgálati, illetőleg nyugdíjszabályzatot* köteles bemutatni az Országos Társadalombiztosító Intézetnek. Az Országos Társadalombiztosító Intézet határoz abban a kérdésben, hogy a szabályzatnak a baleseti biztosítási kötelezettség szünetelését megállapító hatálya van-e. A határozatot minden esetben fel kell terjeszteni a társadalombiztosítási felsőbbirósághoz (a budapesti kir. Ítélőtáblához), amely az intézet határozatát hivatalból felülvizsgálja.

Az esetben tehát, ha valamelyik református egyházi önkormányzati testület (egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, Egyetemes Konvent) a törvényes feltételeknek megfelelő ilyen szolgálati, illetőleg nyugdíjszabályzattal rendelkezik, szabályzatát az Országos Társadalombiztosító Intézetnek a baleseti biztosítási kötelezettség szüneteltetése végett mutassa be és kérje határozatilag kimondani, hogy a bemutatott szabályzatnak a balesetbiztosítási kötelezettség szünetelését megállapító hatálya van.

C) *Nem esnek az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosítási kötelezettség alá :*

a) az állammal a nyugellátás szempontjából viszonyosságban álló külön nyugdíjintézetek (nyugdíjalapok, nyugdíjpénztárak stb.) kötelekébe tartozó tisztviselők és egyéb alkalmazottak ;

b) az állammal a nyugellátás szempontjából viszonyosságban nem álló, de a vagyonkezelés tekintetében állami ellenőrzés alatt álló alapoknál és alapítványoknál, külön törvényeken alapuló érdekvépviseleteknél foglalkozó munkavállalók abban az esetben, ha a rájuk vonatkozó törvény vagy egyéb joghatályos szolgálati, illetőleg nyugdíjszabályzat öregség és rokkantság, hátrahagyottaik tekintetében pedig özvegyesség, illetőleg árvaság esetében nyugellátást biztosít ;

c) a törvényesen bevett és törvényesen elismert vallásfelekezetek lelkészei és a szerzetes-rendek és társulatok tagjai (1928 : XL. tc. 10. § 3., 5. és 6. pont).

ad b) E rendelkezés alapján az az egyházi önkormányzati testület (egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, egyetemes konvent), amely a törvényes feltételeknek megfelelő joghatályos szolgálati, illetőleg nyugdíjszabályzattal rendelkezik, e szabályzat alapján alkalmazott munkavállalóit (tisztviselőit és egyéb alkalmazottait) öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosítás alá nem köteles bejelenteni. Így például nem esnek az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosítási kötelezettség alá a konventi tisztviselők, mert az Egyetemes Konvent központi irodájáról szóló s a 152—1917. sz. konventi határozattal elfogadott szabályzat 14. §-ának 1. bekezdése akként rendelkezik, hogy : „A konventi tisztviselők, valamint özvegyeik és árvaik ellátása a református konventi központi nyugdíjalap terhére az állami tisztviselőkre fennálló szabályok (jelenleg az 1912. évi LXV. tc.) rendelkezései szerint biztosítottak.”

Itt kell megemlíteni, hogy a 9900—1938. M. E. számú rendelet 2. §-ának 1. bekezdése szerint a bevett és elismert vallásfelekezetek tényleges szolgálatban álló lelkészei, segédlelkészei, hitoktatói és kántorai közül azok, akik nem tartoznak az 1927 : XXI. tc. hatálya alá és akiknek az OTBA szolgáltatásaira igényjogosultságát az egyházi főhatóság meghallgatása után a pénzügyminiszter a vallás- és közoktatásügyi

miniszterrel egyetértően megállapítja, az Országos Tisztviselői Betegsegélyző Alap szolgáltatásaira igényjogosultak. (A szóbanforgó megállapítást tartalmazó végrehajtási utasítás, sajnos, a mai napig nem jelent meg.)

III.

Rendkívül fontos annak a rendelkezésnek az ismerete, hogy mi az, ami a biztosított munkabérébe, javadalmazásába beszámít.

Ezt a kérdést a vonatkozó törvények mindhárom biztosításra nézve egységesen szabályozzák, kimondván, hogy a biztosított javadalmazásába számít: a fizetés, a bér, a napibér, a lakáspénz, a működési, a drágasági, a túlóra és egyéb pótlék, rendszeresített közlekedési költségmegtérítés, a jutalom, az egyezmény vagy darabszám szerint járó díj, a munkaviszonyból származó minden készpénz, úgyszintén minden természetbeni járandóság, végül a harmadik személyek változó szolgáltatásaiból származó bevétel (borraváló stb.) (1927 : XXI. tc. 16. § 1. bek., 1928 : XL. tc. 3. § 2. bek.).

Az idézett rendelkezések az 5960—1941. M. E. számú rendelet 11. §-a azzal a lényeges intézkedéssel egészítette ki, hogy a biztosított javadalmazásába (munkabérébe) nem számít be a gyermeknevelési pótlék, továbbá a nem rendszeresen élvezett túlóradíj (túlóra-pótlék), az utóbbi azonban csak abban az esetben nem, ha a biztosított díjazott különóráinak száma hetenként 6 óránál, illetőleg havi fizetéses munkavállalónál havonként 25 óránál nem több.

A biztosítási kötelezettséget nem érinti az, hogy a javadalmazás készpénzből, vagy természetben adott egyéb szolgáltatásból, vagy pedig mindkét nemű szolgáltatásból áll-e (1927 : XXI. tc. 3. § 5. és 6. bek.).

IV.

További fontos kérdés, hogy a biztosítási járulékokat ki tartozik befizetni és ki köteles viselni.

A) *A betegség biztosításra kötelezettek után a járulékokat az alapszabályban meghatározott esedékességgel, mégpedig hetekben vagy hónapokban számított időszakonként munkaadójuk köteles utólag befizetni* (1927 : XXI. tc. 20. § 5. bek.).

A munkaadó a biztosítási kötelezettség alapján öt terhelő járulék felét a biztosításra kötelezettek javadalmazásából levonhatja. Ezt meghaladó mértékben, vagy más módon a biztosításra kötelezett biztosítási járulék fizetésére nem kötelezhető. A munkaadó a biztosítottól követhető járulékrészt csak a javadalmazás következő két fizetési esedékessége alkalmával vonhatja le. Ennél később esedékessé vált javadalmazásból a lejárt időre vonatkozó járulékok fejében semmit sem szabad levonni (1927 : XXI. tc. 21. § 1. bek.).

B) *A baleseti biztosítás költsége* (az önkéntes biztosítási esetek kivételével) *kizárólag a munkaadókat terheli* (1927 : XXI. tc. 61. § 1. bek.).

A munkaadó a baleseti biztosítási kötelezettség alapján befizetett járulékok és díjak fejében a biztosítottak javadalmazásából nem vonhat le semmit. Tilos és érvénytelen egyfelől a munkaadó, másfelől a biztosításra kötelezett között oly szerződés kötése, amely baleseti biztosítási járulékok és díjak fejében a munkaadónak levonási jogot enged (1927 : XXI. tc. 64. § 1. bek.).

A baleseti biztosítási díjak a betegség biztosí-

tási járulékokkal együtt, illetőleg ezek módjára válnak esedékessé (1927: XXI. tc. 65. § 2. bek.).

C) Az 1927: XXI. tc. 21. §-ának a betegségi biztosítási járulékokra vonatkozó rendelkezéseit az öregségi és rokkantsági biztosítási járulékokra is megfelelően alkalmazni kell (1928: XL. tc. 24. § 7. bek.). Ennélfogva itt is az a szabály, hogy az öregségi és rokkantsági járulékokat a munkaadó köteles utólag befizetni, de a biztosítási kötelezettség alapján őt terhelő járulék felét a biztosításra kötelezettnek javadalmazásából levonhatja.

ad A-B-C) Minthogy a betegség esetére, valamint az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló biztosítási kötelezettség elsősorban a kisemberek, a csekély javadalmazású munkavállalók legelőnyösebb érdekeit: a szolgálat szempontjából is rendkívül fontos egészségvédelmét, saját maguk és hátrahagyottaik egzisztenciális létfeltételeit van hivatva szolgálni, de meg szociális szempontból is kívánatosnak látszik, hogy a biztosításra kötelezett egyházi önkormányzati testületek (egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek, Egyetemes Konvent) a magánvállalatok többsége által követett gyakorlatnak megfelelően, bejelentésre köteles munkavállalókkal szemben ne éljenek a törvény által engedett levonási lehetőséggel.

V.

Tisztázásra vár végül az a kérdés, hogy a betegségi és baleseti, valamint öregségi és rokkantsági biztosításra kötelezett egyházi önkormányzati testületek mint munkaadók, *biztosításra kötelezett munkavállalókat hol, illetőleg milyen biztosítási intézetnél kötelesek bejelenteni.*

A bejelentést azokra a munkavállalókra vonatkozóan, akik nem esnek az 1927: XII. tc. 3. §-a 2. bekezdésének, illetőleg az 1928: XL. tc. 4. §-ának hatálya alá — vagyis akik az értelmiségi munkát végző, tehát a magánalkalmazotti csoportba tartozó tisztviselők és hasonló állásban lévők közé nem sorolhatók — az Országos Társadalombiztosító Intézet illetékes kerületi pénztáránál (kirendeltségénél) kell teljesíteni. Azokat a munkavállalókat pedig, akik az 1927: XXI. tc. 3. §-a 2. bekezdésének, illetőleg az 1928: XL. tc. 4. §-ának hatálya alá tartoznak — vagyis az értelmiségi munkát végző, tehát a magánalkalmazotti csoportba tartozó tisztviselőket és hasonló állásban lévő munkavállalókat — a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének a betegségi biztosítás szempontjából megállapított illetékességi területén (Budapesten, Budafokon, Csepelen, Kispesten, Pestszenterzsébeten, Rákospalotán és Újpesten) ennél az intézetnél, egyebütt pedig az Országos Társadalombiztosító Intézet illetékes kerületi pénztáránál (kirendeltségénél) kell bejelenteni (300,500—1941. B. M. sz. rend. 1. § 2. bek.).

Az öregségi és rokkantsági biztosítás szempontjából a magánalkalmazotti munkavállalók fogalmi körébe tartozó munkavállalók nemcsak Budapesten, Budafokon, Csepelen, Kispesten, Pestszenterzsébeten, Rákospalotán és Újpesten, hanem az ország egész területén a MABI-hoz tartoznak (1928: XL. tc. 109. §.).

A bevett, valamint az elismert vallásfelekezeti bármely fokú önkormányzati testületei (tehát a református egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerü-

letek, Egyetemes Konvent) kötelesek az 1960—1941. M. E. sz. rendelet 1. §-ának 1. bekezdésében foglalt rendelkezések alapján az 1941. évi augusztus hó 20. napjától biztosításra kötelezett munkavállalókat az illetékes biztosítóintézetnél bejelenteni (300,500—1941. B. M. sz. rend. 1. § 1. bek.).

Annak a munkavállalónak a bejelentését, aki az 1941. évi augusztus hó 20. napján már alkalmazásban állott, vagy ezt követő időben a jelen rendelet hatálybalépésének napjáig (1941 szeptember 14-ig) lépett alkalmazásba, a munkaadó legkésőbb az 1941. évi szeptember hó 20. napjáig köteles teljesíteni (300,500—1941. B. M. sz. rend. 1. § 3. bek.).

Az 1941. évi augusztus hó 20. napját megelőzően is alkalmazásban állott munkavállalók bejelentésénél a munkabélelés napjaként nem a tényleges munkabélelés napját, hanem az 1941. évi augusztus hó 20. napját kell a bejelentőlapon feltüntetni és ilyen esetben a bejelentőlap valamennyi rovatát az 1941. évi augusztus hó 20. napján ténylegesen fennállott állapot szerint kell kitölteni (300,500—1941. B. M. sz. rend. 1. § 4. bek.).

A munkaadó köteles a biztosításra kötelezett munkavállalónak személyi adataiban, valamint az alkalmazás minőségében és a javadalmazás mértékében bekövetkezett minden változást is, amely a betegségi stb. biztosítást érinti, a változástól számított nyolc nap alatt az illetékes biztosító intézetnél (kerületi pénztáránál, kirendeltségénél) bejelenteni (1927: XXI. tc. 129. § 2. bek.).

*

Utószóként szükségesnek látszik ráirányítani az érdekeltek figyelmét két lényeges körülményre.

Az egyik az, hogy az egyházi önkormányzati testületek: egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek, Egyetemes Konvent, illetőleg az általuk fenntartott vagy kezelt intézmények, intézetek, vállalatok és üzemek mint munkaadók és az alkalmazásukban álló tisztviselők és egyéb alkalmazottak, mint munkavállalók között a társadalombiztosítási jogviszony a törvénytől jogva (ex lege) fennáll. A társadalombiztosítás tehát kényszerbiztosítás. A bejelentés hiánya a munkavállaló jogaira nem hat ki. A bejelentés elmulasztása legfeljebb a munkaadóra, az annak nevében és képviselőjében eljárni jogosult és köteles egyházi szervekre, vezetőségekre jelenthet joghátrányt büntetés, bírság, késedelmi kamat, munkaügyi peres eljárás stb. formájában.

A másik körülmény az, hogy a biztosítási járulékokért, pótlékokért, baleseti biztosítási díjakért, a munkaadót az 1927: XXI. tc. és 1928: XL. törvények alapján az intézet javára terhelő megterítésekért és késedelmi pótlékokért a fizetésre közvetlenül kötelezett egyházi önkormányzati testületek (egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek, Egyetemes Konvent) és ezeknek vezetősége egyetemlegesen felelősek.

*

Azoknak, akik a társadalombiztosításra vonatkozóan az előadottaknál bővebb tájékoztatást óhajtának szerezni, tisztelettel ajánlom Dr. Máthé István OTI-segédtitkár, budapesti (VII., Nefelejts-u. 5. sz.) lakosnak „Társadalombiztosítási jogszabályok és útmutató” című alapos munkáját.

Budapest, 1942 február 11.